

Struktureret interviewmateriale fra de tre højskoler: Løgumkloster, Testrup og Den Rytmske Højskole

Følgende interviewmateriale skal ses som bilag og læses på baggrund af undersøgelsen ”*Det var, som om de havde en slags kærlighed til det, de gjorde - om den eksistentielle dimension i højskolens erhvervs- og uddannelsesvejledning* af Finn Thorbjørn Hansen der er udgivet som publikation af FFD i februar 2008.

Nedenstående interviews blev foretaget af universitetslektor Finn Thorbjørn Hansen fra DPU, Aarhus Universitet, og projektmedarbejder ved FFD og tidligere højskoleforstander Ann Lise Aasesdatter. Materialer her er ikke det samlede rå transskriptionsmateriale men det strukturerede sammendrag knyttet til væsentlige tematikker.

Der blev foretaget to interviewrunder på Løgumkloster, Testrup og Den Rytmske Højskole i foråret og et i efteråret 2007. De interviewede var fra Løgumkloster højskolelærerne Anja og Ida, og forstander Vita Andreasen.

Anja er oprindeligt uddannet på Den Frie Lærerskole ved Ollerup og underviser i bl.a. kunst. Ida var i foråret 2007 nyuddannet teolog og lige startet på Løgumkloster med undervisning i bl.a. filosofi. Vita er teolog af uddannelse og har også en sjælesørger- og terapiuddannelse bag sig. Hun underviser bl.a. i psykologi.

Fra Den Rytmske Højskole var det højskolelærerne Hans og Mads og forstander Søren Børsting. Hans er universitetsuddannet i filosofi og underviser bl.a. i filosofi. Mads er musiker og underviser bl.a. i samspil og psykologi. Søren Børsting er tidligere højskolelærer og elitesportsmand og nu forstander og underviser i skolens ”eksistensblok”, hvor han har det modul, der bl.a. handler om personligt lederskab.

På Testrup Højskole var det højskolelærerne Gitte og Elin og forstander Jørgen Carlsen. Gitte er tidligere skuespiller, uddannet i Æstetik og Kultur og musikvidenskab på Aarhus universitet og underviser på teaterlinjen. Elin er også tidligere skuespiller og cand.mag. i nordisk sprog og litteratur og underviser på skrivelinjen. Jørgen Carlsen er mag.art. i idéhistorie og underviser på filosofilinjen.

Interviewene med eleverne på de tre højskoler skete i første omgang som gruppeinterview og i nogle enkelte tilfælde også som enkeltinterview. Der blev således talt med visse af dem både under højskoleforløbet og nogle måneder efter.

Dette interviewmateriale må som sagt ses som et bilag, der er behandlet mere indgående i ovenstående publikation, hvor de tre højskolars syn på ”det eksistentielle” og ”eksistentiel vejledning” også bliver sat i relation til aktuel vejledningsforskning og dennes syn på den eksistentielle dimension i vejledningen.

Nedenstående interviewmateriale starter med en beskrivelse fra Løgumkloster Højskole, dernæst Den Rytmske Højskole og afsluttes med Testrup Højskole.

Du kom med alt hvad der var dig – eksistentiel vejledning på Løgumkloster højskole

”Pigen uden hænder” – interview med Anja.

Hvad er ”det eksistentielle”?

I: Når du siger eksistentiel, hvad forstår du så ved det?

A: *Når jeg siger eksistentiel, så tænker jeg på – jamen, det at være menneske og det at være til og livets store spørgsmål eller livets små spørgsmål, havde jeg nær sagt.*

I: Ja?

A: *Så for mig handler det meget om de ting, som man oplever som person og hvordan man udvikler sig som person.*

I: Ja?

A: *Og de oplevelser, der gør en til den, man er. Eller gør, at man stiller de spørgsmål til livet, som man nu gør. Sådan tror jeg, at jeg vil sige det. Men det er en kompleks ting! Især når man også sidder med dem [eleverne] her, og skriver ”eksistentiel vejledning”, fordi hvad hulens navn er det?*

I: Ja, hvad skal det betyde?

A: *Ja, det synes jeg er svært. Det er så undefinerbart. Det er svært at tage fat om det og sige, at det er præcis det, vi gør eller siger...*

I: Kunne du f.eks. komme med et konkret eksempel på, hvor der foregår eksistentiel vejledning, eller hvor ”det eksistentielle” viser sig?

A: *Jamen, det viser sig tit i noget meget konkret. Noget, som vi har været ude at se, noget vi har læst eller hvis de har været i gang med at tegne eller male. Eller som igår, da vi så vi en film om kunstneren Vibeke Trøjer på det lille kunsthold, jeg har. Da kom vi bagefter pludselig til at snakke om større ting, der lå ud over det helt konkrete. Altså i dette tilfælde noget med kvinders mulighed for at udvikle sig personligt eller gøre karriere inden for kunsten. Det eksistentielle har at gøre med, at de reflekterer over noget, der ligger udover dem selv. Men selvfølgelig også med noget, der relaterer sig til dem selv. Nu var det kun piger, jeg havde på det hold, så det var jo klart, at det betød noget for dem at snakke om det.*

I: Hvad var det mere konkret de talte om?

A: *Jamen, de snakkede om, hvad man måtte ofre, hvad man måtte opgive for at blive kvindelig kunstner, fordi filmen viste, at hun [Vibeke Trøjer] jo også havde børn. Hvor mange børn havde hun? spurgte de, for hvor meget skulle hun sætte til side for enten at være sammen med sin kunst eller med sine børn?*

I: Ja

A: *Det snakkede vi meget om. Om man kan løsrive sig fra, havde jeg nær sagt, det man brænder så meget for og som er så meget en del af ens personlighed og så gå hjem og lave et almindeligt familieliv. Eller om det altid var tilstede. Der synes jeg, at de var ude og røre ved nogle ting, som havde med det eksistentielle at gøre.*

I: Hvem var eleverne? Var der nogle positioner eller debatter?

A: Nej... Det var faktisk en lille international gruppe, jeg havde. Der sad tre fra Tjekkiet og Slovakiet og en kineser. Vi havde ikke så meget tid til at snakke om det. Men jeg kunne godt forestille mig, at de ville have taget forskellige positioner, hvis vi havde haft mere tid. Især fordi de var så forskellige. Kineseren f.eks. hun havde i den grad dette dilemma inde på livet. Hun ville både det der med at pleje sin familie – det er vigtigt per tradition – men selv er hun karrierekvind. Når jeg har snakket med hende, så siger hun, at hun da er i tvivl, om det skal være nu, når hun kommer hjem, at hun skal stifte familie og have barn, eller om hun skal arbejde sig op til et andet højere karriereniveau. Tjekkerne og slovakkerne ville sikkert have nogle andre tilgange, fordi der har de også forskellige religiøse baggrunde. Men vi nåede ikke til at diskutere dette.

Hvordan viser "det eksistentielle" sig?

I: Når man bevæger sig ind i det eksistentielle, hvordan bliver stemningen? Hvordan bliver samtalen? Kommer der nogle skift?

A: Samtalen bliver mere intens, synes jeg. De [eleverne] bliver mere lyttende. Jeg har på fornemmelsen, at man godt kan mærke både eleverne indbyrdes og mig imellem dem, at der er noget på spil. Altså, der affærdiger de ikke hinanden eller laver vittigheder. Der sker faktisk noget, når man kan høre, at det faktisk er noget, der virkelig berører dem. Så bliver folk mere lyttende. Jeg synes tit, at jeg har bemærket, at de også bliver mere åbne, også forstående også over for holdninger, eller mere imødekommede overfor det menneske, der taler – og siger ligesom "Nu vil jeg lytte, også selvom jeg er fuldstændig uenig".

I: Kan du mærke forskel på, om de kommer fra andre kulturer?

A: Ja, det har jeg faktisk tænkt en del over. For jeg har jo vejledningssamtaler både med danskere og med udlændinge, og jeg synes faktisk, at udlændingene tit og ofte er mere inde og berøre det eksistentielle end vores danske elever. Jeg tror at grunden er, at vores udenlandske elever ofte har en pause i deres uddannelsesforløb. Altså, de er faktisk i gang med deres uddannelse, så derfor er det ikke der deres fokus ligger. Det ligger mere på en tvivl om det er det, de skal fortsætte med og hvad de i grunden skal bagefter uddannelse. Jeg oplever tit, at de udenlandske elever har lettere ved at træde ind i det eksistentielle rum (griner).

I: Ja?

A: De er mere filosofisk anlagte. Jeg ved ikke om det er fordi, de kommer derfra, hvorfra de kommer, men de har ligesom lettere ved at komme ind på de eksistentielle emner.

I: Hvilke emner kunne det f.eks. være? Hvad er det I snakker om?

A: Jamen, det er både, hvad er det gode liv og hvordan gør jeg en forskel? Hvad skal jeg med mit liv. Det de oplever her, er meget anderledes end det, de kender. Det de oplever her er fantastisk, og hvordan kan de bruge det, når de kommer hjem. Så det ender tit med at tale om større ting i livet end "motiverede ansøgninger".

I: Tager de det selv op eller er det dig, der spørger til det?

A: Nej, jeg synes faktisk, at med dem, der tager de det selv op. Jeg er selv en type, der ikke er ret god til selv at bringe det på banen. Med mindre det er sådan ligefor. Jeg går

dem ikke på klingen, men hvis jeg mærker, at det er det, vi skal snakke om, så lytter jeg og hører efter, hvad det er de siger og så spørger jeg. (...). Noget andet er, at de tit spørger efter en samtale: "Hvad skal du i din fremtid? Hvad så med sig? Hvad skal du med din fremtid?" Det er en pudsigt vending og det har jeg ikke prøvet før. Så sidder også og taler om det. (...) Jeg har haft den fornøjelse at have dem til kunsthistorie, og det har ikke været vejledning, men man kan høre på dem, at de har tænkt på noget, og det har jeg også og vi er.... jamen, det er lige så interessant, at de sætter noget i gang i mig, så det har været en anden slags vejledning, også noget de er rigtig glade for. For det med at møde en såkaldt voksen, der har andre oplevelser end dem selv, det betyder meget for de udenlandske elever.

I: Hvor mange udenlandske elever har I?

A: De er elleve udlændinge og tredive danskere. Så det er en tredjedel. De fylder rigtig meget på en rigtig god og positiv måde. Vi gør meget ud af det der kulturmøde, og et eller andet sted, så dukker de der eksistentielle spørgsmål også op i kulturmødet. Fordi meget af det afhænger også af, at man kommer fra en anden kultur, at man har en anden opfattelse, et andet verdensbillede. Jeg synes – og jeg tror mine kollegaer har det ligesådan – at så sker der noget, når vi har de der timer sammen, hvor danskere og udlændinge er sammen. Der kommer vi tit til at snakke om de store ting.

Hvilken form for vejledning foretager I på Løgumkloster højskole?

I: Hvis du skal beskrive jeres vejledning, hvordan gør I så?

A: Jeg vil beskrive det med tre kategorier. Vi har med de danske elever både **erhvervsvejledning** og **eksistentiel vejledning**, og en kategori med hvad jeg vil kalde **psykologisk vejledning**. Jeg tager mig af erhvervsvejledning og eksistentiel vejledning.

I: Kan du beskrive forskellen på eksistentiel og psykologisk vejledning? Hvornår bliver det til psykologisk vejledning?

A: Det er, når man siger til eleverne, at der er noget, de skal tænke over. Altså, for mig handler det i den eksistentielle vejledning meget om, at man filosoferer over noget sammen med eleverne. Og der er jeg på lige fod med eleverne, og det er ikke så meget som i den psykologiske vejledning "gå hjem og tænk over dit forhold til mor" f.eks. Der er en vigtig forskel her, fordi nogen bliver bedt om at tænke over noget, og det kunne jeg ikke drømme om at gøre. Hvis jeg spurgte på den måde [den psykologiske] ville det stride mod min person.

I: Kan du uddybe det?

A: Vi får jo også elever, der har nogle skrækkelige ting i bagagen. De har været igennem et langt forløb i behandlingssystemet med psykologer og psykiatere. Jeg kunne aldrig drømme om at gå ind og begynde at spørge til denne bagage. Altså, for mig er det vigtigt, at de har deres – jamen, det er sørme deres rum den her højskole! For mig er det vigtig, at de får lov til at være her og slet ikke tale om det, hvis det er det, de har lyst til. Faktisk kan det være at sådan en person har behov for et absolut frirum.

I: Ja.

A: Jeg har sådan et ynglingseventyr fra brøderne Grimm, der hedder "Pigen uden hænder". Der kommer hun ud i skoven og bor i et lille hus, der hedder "Her bor enhver

frit” – og sådan har jeg det lidt med højskolen, fordi her bor eleverne frit. De skal også kunne være her uden at fortælle os, hvem de er, hvis de egentlig har lyst til det.

I: Hvordan foregår så jeres erhvervsvejledning? Hvad går den ud på?

A: Jamen, den går ud på at spørge dem om og bede dem fortælle så meget som muligt om, hvad de har lavet før, og hvad de kommer fra, og hvad de forventer af højskoleopholdet. De har fået et spørgeskema, som vi også taler ud fra. Så spørger vi om de har nogle ideer om, hvad de skal efter højskoleopholdet, og tit og ofte – i hvert fald for danskernes vedkommende – kommer det til at kredse om, hvad det er, de skal bagefter, fordi det er der langt de fleste er. Det er mere erhvervsvejledning kan man sige, fordi de er vældigt optaget af ansøgninger lige før januar og at de skal søge ind under kvote to.

I: Er der et bestemt rum, hvor I har jeres vejledningssamtaler?

A: Ja, det vil sige, jeg laver det for det meste herinde [bibliotekket]. Det er bedre, synes jeg, at komme herind. Her er ikke så formelt.

I: De skal ikke forberede noget inden de kommer? Eller kommer de bare som de er?

A: De kommer bare som de er. Og nogle starter med at sige, at de slet ikke ønsker at tale om uddannelse, men så bruger hele timen på at snakke alligevel, fordi det er rart pludselig at sidde på tomandshånd.

I: Hvad snakker i så om?

A: Det kan være mange ting, hvor vi ikke snakker vejledning, men så snakker vi bare fag, eller hvordan det er at være her. Der kommer i denne snak også nogle af de eksistentielle ting op, hvor man ligesom kommer væk fra det der lidt mere formelle, hvor det handler om hun skal hjælpes med en uddannelse eller afklaring omkring uddannelse.

I: Så hvis du skulle komme med nogle eksempler, hvor eksistentiel vejledning opstår i sådan et forløb. Hvornår sker det?

A: Mange højskoler vil nok sige, at det ikke kommer til disse samtaler [i erhvervsvejledningen], men det er nu altså ikke helt rigtig. Jeg har svært ved at sige, om jeg direkte spørger til det [det eksistentielle]. Det synes jeg ikke, at jeg gør. For mig er det vigtigt, at det er deres rum og deres tid. Jeg skal bare være der og lytte og være sparringspartner og komme – hvad skal man sige? – komme med mig og mine erfaringer. Og indrømmer da blankt overfor dem, når der er nogle ting jeg ikke ved og jeg forsøger i hvert fald at være meget nærværende, når jeg snakker med dem, og lytter, når jeg kan høre, at nu er der noget særligt, som synes at berøre dem.

I: Kunne du komme med et eksempel?

A: Jeg havde en, der kom og sagde: ”Jeg ved godt, hvad jeg skal, for jeg har orlov fra min uddannelse, men jeg kan mærke, at jeg har behov for at løsrive mig lidt fra dem derhjemme og deres forestillinger om, hvad jeg skal.” Så er det, jeg spørger ind til det, og så kommer vi ind på noget mere eksistentielt som dette at løsrive sig selv og at blive voksen og sådan nogle ting. Men jeg forsøger i meget, meget høj grad at lade dem snakke – altså næsten lade dem snakke sig frem til en erkendelse. Det er meget vigtigt for mig. Jeg har svært ved at sige, at jeg bruger en eller anden spørgeteknik. Det kan jeg ikke. Det sker bare, når vi sidder der.

På interviewerens spørgsmål om, hvorledes hun og hendes kollega Ida opfatter FFDs efteruddannelseskurser i vejledning for højskolelærere, svarer begge, at det har været meget tilfredse med dette initiativ fra FFDs side. De udtrykte begge, at de havde haft gode oplevelser ved at deltage, og som Ida sagde: *"FFD's grundkursus i to dage var rigtig godt. Jeg vil gerne vide mere om det hele, fordi jeg er ny."* Anja var på FFDs kursus for to år siden og beskrev det også som en *"virkelig stor inspiration"*, fordi de både fik lidt indblik i

"... alle de der forskellige teknikker der er og de metoder og forskellige indgangsvinkler til det. Og da vi kom hjem, var vi jo fyldt op af gode ideer og frustreret over, jamen, hvad er det lige for en [teori/metode] vi laver her, og hvad vil vi vælge at lave en her? Skal vi bare lave et sammensurium [af teorier/metoder] eller skal hele lærerkollegiet absolut være enige om, hvordan man gør. Så derfor var det virkelig en fordel at der var en med, så man havde hørt det samme. Altså, så man kunne diskutere nogle ting. Så det brugte vi faktisk utroligt meget, og vi har også brugt nogle af de øvelser, som var der. "Livsatlas" lavede vi på et tidspunkt, og det har vi prøvet og brugt, og vi lavede noget "klunsning" faktisk, med værdier. Det har vi faktisk brugt i år. Vi brugte det også sidste år."

Kan vi tale det eksistentielle ihjel? – interview med Ida.

Kan man tale om det eksistentielle uden at være religiøs?

Ida er, som hun siger, lidt forvirret over begrebet "eksistentiel vejledning", men mener, at det handler om de store spørgsmål i livet. Hun har haft diskussioner med sine elever om, hvorvidt man kan have en eksistentiel dybde uden at være religiøs. Her fremhæver hun, at hun og Vita [forstanderinden] på dette punkt har meget forskellige tilgange til teologi og den eksistentielle vejledning. Når Ida går til de eksistentielle spørgsmål, gør hun det bevidst kun ud fra en filosofisk tilgang. Det psykologiske interesserer hende ikke. På spørgsmålet om, hvordan hun undgår en mere psykologiserende tilgang, når emnerne er af mere personlig og eksistentiel karakter, svarer hun, at det er som om der er en eller anden enighed omkring, hvor langt de skal gå. En slags "... ikke vedtaget enighed, som bare ligger i luften."

Når det gælder de store eksistentielle spørgsmål, så mener Ida ikke, at man behøver at være religiøs for at forstå og opleve vigtigheden af en dybde dimension i tilværelsen. Det kan en filosofisk undrende tilgang også åbne op for.

De bedste vejledningstimer foregår uden for "vejledningsrummet"

Ida mener, at de bedste vejledningssamtaler, hun har haft, har foregået uden for "vejledningsrummet" eller en aftalt vejledningstime.

- De bedste samtaler, det er dem, hvor man lige tilfældigt kommer til at sidde en aften (...) og kommer til at sidde og snakke. Jeg synes tit det gode opstår, når vi ikke sætter os ned

og siger nu skal vi have en samtale. Jeg synes godt, at det kan blive lidt kunstigt, så de rigtig dybe samtaler med nogle elever, dem har jeg haft sådan helt tilfældigt.

Ja?

- Så på den måde kan man sige, at den eksistentielle dimension er over det hele, at vi bevæger os rundt og møder hinanden og begynder at snakke om et eller andet.

Det er gennem og i den grundlæggende undren, at den eksistentielle vejledning sker

Ida mener, at det er, når eleverne føler sig trygge ved en, når de tør åbne op, at man kan få dem til at snakke – at man kan få dem til at sige noget af væsentlig betydning. Det gør man, hævder hun, ved at stille åbne spørgsmål og ved ikke at være bange for pauser, men skabe den tryghed, der gør, at det falder naturligt at sige noget. Dertil kommer så en grundlæggende undren. Den må være til stede i samtalen, mener hun, for at det eksistentielle får lov at træde frem på egen vis. Den må man som vejleder have fornemmelse for.

- Den her undren, som alle mennesker har over forskellige ting og det er den, der kommer til udtryk i de unges spørgsmål i vejledningssamtalen.

- Ja? Kunne du komme med nogle eksempler fra enten hvor du sidder i vejledningssamtalen eller du sidder i klassen, og hvor du mærker den der undren, og hvad er det, der sker?

- Jeg ved ikke, det er måske sådan et skørt eksempel. Jeg har lavet sådan en lille workshop, hvor vi skulle stille filosofiske spørgsmål ud fra hverdagsting, altså konkrete genstande, en blomst, et fjernsyn, noget mad og sådan noget. Det var faktisk en rigtig god øvelse for eleverne at sidde i grupper og stille de her underlige spørgsmål. Det blev nogle meget fine samtaler.

Hvad er det særlige ved højskolevejledningen?

- Vi havde evaluering i går, hvor eleverne skulle fortælle, hvad der var de bedste tre ting ved højskolen og en af tingene var forholdet mellem elever og lærere. Eleverne føler, at lærerne er interesseret i dem som mennesker, og det er måske det, som er karakteristisk for højskolen, ja det er det nok.

På spørgsmålet om, hvilke metoder, teorier eller modeller der ligger bag deres vejledning, var Idas umiddelbare svar, at hun synes at det spørgsmål lød ”meget klinisk”. Sådan brød hun sig ikke om at beskrive hvad de gjorde. Som hun sagde:

- Hvis du spørger mig om en bestemt model, så har det at gøre med at få eleven til at tale og selv sige tingene. Altså stille mere åbne spørgsmål. Jeg tænker umiddelbart, at det er vigtigt at tale med eleven, og man skal ikke være bange for tavshed. Altså mere sokratisk, som en samtale.

- Du siger selv du har en filosofisk indfaldsvinkel. Kan man kalde din metode for filosofisk?

- Ja, fordi man kan tale om nogle store ting i tilværelsen. Skal man f.eks. brænde for én ting i livet? Hvad er vigtigt i livet? Hvad hvis ens uddannelse ligger langt fra familien? Hvad er så det vigtigste? Er det uddannelse eller familien? I den forstand er det de store spørgsmål i tilværelsen, der gør min vejledning filosofisk.

Ida slutter interviewet med at sige, at hun nogle gange tænker på, at denne eksistentielle vejledning kan tales ihjel. Hun spørger, om det netop ikke er sådan, at den opstår af sig selv. Som hun sagde:

- Er der ikke en risiko for, at den dør, jo mere der tales og skrives om den... (pause) ... når jeg tænker tilbage, så synes jeg faktisk, der var mere eksistentiel vejledning, før jeg hørte om alt det her og før Vita talte om det. Så nu er det som om det ikke opstår spontant, så sidder man der og spekulerer over eksistentielle spørgsmål. Nu tænker jeg meget over det og måske var det der før på en anden måde, og man behøver måske ikke tale så meget om det.

At være den, man er – interview med Vita

Det eksistentielle har med eksistensens forskellige dybder at gøre

Det første spørgsmål, som også Vita blev mødt med i interviewet var, hvad hun forstår ved "det eksistentielle". Hendes umiddelbare svar, som vi dog tit kom tilbage til i løbet af interviewet og fik nuanceret var, at det eksistentielle har med eksistensen som sådan at gøre og dets forskellige dybder. Det kan både dreje sig om liv og død, om sorg og glæde, skyld eller tilgivelse eller handle om den helt store brede baggrund på lærredet. Men det kan, fremhævede hun, også handle om ting, der knytter sig til udviklingskriser og som handler om "kontante afklaringer i forhold til at orientere sig på et vejkort".

Psykologien er i sig selv værdifri over for eksistensen

Da hendes unge kollegaer som vejledere tydeligvis ser en forskel på psykologisk og eksistentiel vejledning, faldt det naturligt at spørge, hvordan hun – som uddannet terapeut – ser på forholdet mellem psykologisk og eksistentiel vejledning. Hun svarede:

- For mig er psykologien en beskrivende videnskab, der giver mig nogle redskaber. Jeg synes den har lært mig nogle tricks, kan man sige, men psykologien i sig selv er i en vis forstand værdifri over for eksistensen. Hvorimod jeg som menneske og teolog og forstander eller højskolemenneske selvfølgelig også har en holdning til tingene også. Jeg er værdiladet kan man sige, men ikke sådan, at jeg vil forføre en elev til et bestemt sted, hverken religiøst eller personligt.

Det er for mig svært at skelne mellem det eksistentielle og religiøse

- Hvis du skulle skelne mellem det eksistentielle og det religiøse, hvordan ville du så gøre det?

- For mig er det nok lidt svært at skelne, tror jeg, for hvis man er nede at røre ved eksistensens grundfjeld og læser man f.eks. Yalom [kendt eksistentiel psykolog], så er det svært at sige – jamen, hvornår holder psykologien op og hvornår tager teologien over?!

Vi forråder eleverne, hvis vi ikke også har eksistentielle vejledningssamtaler med dem

- Hvorfor vælger I at arbejde med eksistentiel vejledning? Kunne uddannelses- og erhvervsvejledning i grunden ikke være nok – og så ellers lade ”det eksistentielle” vise sig i højskolelivet som sådan eller eventuelt til gudstjenesten og de religiøse samtaler? Hvorfor vil I gerne arbejde med det begreb ’eksistentiel vejledning’?

- Jamen, jeg synes bare, at det er vanskeligt ikke at gøre det. For så ville vi jo forråde nogle mennesker, der har det skidt med noget eksistentielt. (...) Der er jo mange grunde til, at unge elever spørger efter, hvad eksistensen er for en størrelse. Der er mange med tidligere forældretab. Der er mange, som har levet med, at forældrene har psykiske sygdomme i hjemmet, eller at man har andre reelle begivenheder – f.eks. en alkoholiseret far. De unge har bakset med den ”dybde dimension” i tilværelsen, som Paul Tillich [eksistensteolog] taler om, men de har ikke nogen fortolkning af den dybde dimension, og de har ikke mødt nogen, der i den forstand har sagt, at det er sundt, at den er der. Men selvfølgelig skal vi kunne bære os med den, eller være i den eller se den. Den der overfladetilværelse, som opstår, når samfundet forlanger, at man allerede meget tidligt i sin skoletid skal kunne sætte sig ned og lave en plan for ”Hvor skal jeg hen?” og ”Hvad for en uddannelse skal jeg tage?” – er for mig galematias. Livet kan ikke reduceres til et menneskesyn, hvor vi kun er her for at udfylde det hjul eller den plads i samfundskagen, der gør, at Danmark har et godt bruttonationalprodukt.

Vita understreger at hvis andre kunne lære af højskolens møde at lave eksistentiel vejledning på, så er det, at højskolevejlederen har øje for, at eksistensens spørgsmål har en dybde, der gør, at man ikke bare skal afklares i forhold til hvilken uddannelse man skal tage. Hun ser det som et sundt tegn, at de også kan være og opleve sig selv som ”lidt ude i tovene” og at de ikke lige ved, hvad der skal ske i morgen. Som hun siger: ”For mig at se er livet noget meget mere udfordrende end bare at tage en uddannelse.”

- Bare det at have en partner er svært, ikke? Eller at få et barn? Eller være en god kollega. Det er det, jeg gerne vil ruste dem til. Altså også nogle gange ryste dem lidt, så de får øje på – ”Hold da kæft altså! Måske er der større spørgsmål end om jeg ser godt ud!” Der er selvfølgelig også nogen her, der tænker, at det værste, der kunne ske, er at mascaren er løbet til en fest (smiler).

Kan højskolelivet som sådan ses som eksistentiel vejledning?

Da Vita bliver spurgt, om hendes mand – forstanderen Bent Andreasen – bedriver eksistentiel vejledning på højskolen, svarer hun ”ja”, men på en noget anden måde end hun gør. Som hun udtrykte det, så går han ikke så tæt på, men han er, fortsætter hun, ”heller aldrig blevet skolet i det”. Når han bedriver eksistentiel vejledning sker det snarere på indirekte vis gennem hans undervisning og foredrag. Når han f.eks. tolker kunst, åbner han for nogle ”eksistentielle lemme”. På spørgsmålet om den eksistentielle vejledning på højskolen også kunne ses som noget usynligt, der ligesom sker på indirekte vis gennem dette at leve på en højskole, svarer hun både-og. Det at få en samtale – tilfældigt – over en kop kaffe eller under middagen er ifølge Vita ofte ikke tilstrækkeligt. Her taler hun ud af hendes erfaringer som hospitalspræst og præst. Hun har det, som hun

siger, det langt bedre med aftalte samtaler – ”for her er det jo virkelig, at vi lukker døren og sætter en time af.” Men hun mener dog samtidig, at hele højskolemiljøet er eksistentielt afklarende.

- *Eleverne møder nogen, der står for nogle værdier og er funderet i et livssyn og menneskesyn, og det er jeg sikker på, at alle mine kollegaer gør. Det gør noget ved dem [eleverne]. Det gør Anja i kunst og Ida i religion.*

Kulturmødet er en katalysator for eksistentielle samtaler

Også Vita fremhæver kulturmødet og det, at de har internationale elever, som en god forudsætning for ”eksistentielle vejledning”. På spørgsmålet hvorfor hun mener det, svarer hun:

- *Jamen, det er kulturmødet i det. Det, at man kan leve så anderledes et andet sted i verden. Det perspektiverer deres egne spørgsmål, fordi for mange [danskere] er økonomi, bolig og studievalg det væsentligste i livet. Og så er det perspektiverende at høre om en, der bor med ti mennesker på 20 kvadratmeter og som har en studenter-eksamen men aldrig vil have mulighed for at tage på universitetet, fordi der er ingen, der vil sponsorere ham til en uddannelse på universitetet. Og på samme hold har man så en dansk pige, der hele tiden underholder med, hvor forfærdeligt det er, at hun ikke har råd til dit og dat, når man samtidig ved, at hendes forældre vil gøre alt for hende og har råd til det. Kultur-clach af den type skaber forhåbentlig en etik hos den enkelte, der gør, at der bliver plads til andre, til de fremmede derhjemme, og at der bliver plads både til akademiker og arbejder, og at de kan være naboer med respekt og udbytte for hinanden. Altså, at man bliver mere rummelig og mere nænsom og tager hensyn til de svage, også materielt.*

Succeskriterierne bag eksistentiel vejledning på Løgumkloster

- Hvordan vil du beskrive succeskriterierne her i forhold til eksistentiel vejledning?

- *Mit udgangspunkt er, at der skal rigtig mange boller på suppen. Der er mange ting, der skal lykkes, før at vi kan tale om at god eksistentiel vejledning kan ske. Jamen, vi skal kunne lave nogle kanonfester, hvor der bliver drukket igennem og danset vildt, der skal være gode natkirker, og der skal være plads til kanonundervisningssekvenser, og der skal være plads til elevernes initiativer på tværs af fagligheden og der skal være en flot international og global atmosfære. Og så, så kan jeg mærke om det lykkes, synes jeg.*

- Sker der noget i elevernes holdning, i blikket, eller hvordan er det, at du ved på elever og lærere, at der er sket noget?

- *Jeg vil næsten sige, at man kan måle det på graden af glad, varm, humoristisk atmosfære. Jo mere glæde, jo mere er det lykkes. Men det kan også være i konflikten, hvor to meninger brydes med hinanden. Altså, succeskriterierne er ikke styret af, at nu rejser de herfra og mener det samme, men at livet er blevet rigere for den enkelte. Det kan være, at man er blevet bedre til at være menneske sammen med andre, eller er blevet bedre til at være menneske sammen med sig selv, eller med Gud, eller man er blevet bedre til at møde det fremmede eller det globale. Det skal være sådan, at når eleven, han eller hun, er rejst herfra, så skal de kunne se sig selv fra nogle flere sider, og de skal have*

udviklet den kompetence, at de ikke er bange for at reflektere over deres egen rolle i familien eller samfundet.

- Hvad dækker begrebet kompetence? Er det erkendelse, indsigt eller hvordan vil du definere det, som de skal have med herfra?

- Jeg tror mere, at der er det (pause) ... altså, at de får det med herfra, at de tror på, at det bærer at være dem – at det går an at være dem, de er.

- Er det en slags følelse eller anerkendelse af sig selv? Er det det vigtigste?

- I alt fald kan man sige, at det er den største udfordring et menneske kommer ud for. At man tør tro på, at man er elsket og ønsket i verden, og at det betyder noget, at man er her. Hvis de kommer herfra med visheden om, at de er elsket og ønsket, og de ved, at der er brug for deres stemme i det fællesskab, de skal være en del af, når de tager herfra (pause) ... altså, det er ikke noget navlebeskuende projekt, men at de bliver dannet i at kunne være i et fællesskab sammen med andre. De skal hele tiden se sig selv i sammenhæng med andre, og ikke bare dyrke deres eget soloprojekt om at tjene mange penge og få en god position. Jeg synes også, at det er en erkendelse, og de skal gerne kunne sprogliggøre det, og de må gerne gennemskue deres følelser, for de får alle en nedtur, når de kommer hjem herfra og væk fra det varme fællesskab.

- Er det en følelse, de skal erkende?

- Jeg synes, det er en erkendelse. Jeg vil gerne, at de har erkendt det og har sprogligt gennemskuet deres følelse ... (pause) ... Det er også at tænke over, hvad det forpligter til i fremtiden.

Tre eksempler på eksistentiel vejledning ifølge Vita

Da Vita bliver spurgt, om hun kan beskrive tre konkrete vejledningsforløb, hvor omdrejningspunktet er det eksistentielle, vælger hun følgende tre eksempler som hun selv har været vejleder på: 1) en pige med anoreksi, der brød sammen på højskolen men som efter vejledning og højskoleopholdet kom så langt, at hun tog ud som volontør og da hun kom hjem startede på lærerseminariet og i dag har hun det, så vidt Vita ved, godt. 2) En pige, der havde en depression og, mener Vita, en stærk moderbinding med mange lag. Efter mange samtaler med Vita støttede og opfordrede hun eleven og overbeviste hun hendes forældre om, at hun skulle til psykolog. 3) En pige, hvis far døde mens hun var på højskole. Vita tager mange vejledningssamtaler med hende og de beslutter sammen at kalde de andre elever sammen for at fortælle, hvad der er sket. Pigen vælger at de skal synge ”Se, nu stiger solen”. Det bliver til en rørende begivenhed, hvor alle græder og identificere sig med hende, og der bliver talt om, hvad der sker, når en dør. Det blev, som Vita siger, til en stærk oplevelse for hendes hold at have været sammen om det. Da Vita bliver spurgt, hvad der er det særligt eksistentielle ved disse tre eksempler, svarer hun, at hun i alle tre tilfælde signalerede, at ”dybets dimension”[med reference til eksistensteologen Paul Tillich] er ok for hende. Hun kan rumme det. Det er ikke fremmed for hende, og at der er en form for healing i, at der er nogen, der tør være sammen med dem i den dimension. Her på højskolen får man, som hun siger med reference til Jens Rosendahls sang ”Du kom med alt hvad der var dig”, lov til at være den, man er.

”Her kan vi drøfte de store ting, og det gør vi!” – interview med tre højskoleelever fra Løgumkloster højskole

Interviewet med de tre elever, Sigrid, Julie og Anders foregår xxxxx. Sigrid er 21 år, Julie 19 år og Anders 22 år. Det første de blev spurgt om, var, hvordan de helt konkret havde oplevet ”vejledning”.

Sigrid: *Jeg havde ingen anelse om, hvad jeg ville. Så det var svært at tale med Anja om det. Det er jo svært at vejlede, når man ikke ved, hvad det er man vil. Men der var nogle ting, jeg interesserede mig for. Det var design og smykker. Så vi var først inde og kikke på nettet. Ja, det var meget svært at indkredse, hvad jeg ville.*

- Var det så slut? Var det det, og så har I ikke talt om det siden?

Sigrid: *Ja, vi har ikke talt om det siden.*

Anders (afbryder): *Altså, det med vejledning, der er jo sat to timer af, men det er ikke så meget der, det handler om vejledning. Men ligesom...man vælger jo en højskole, fordi man er interesseret i det, der sker der. For som højskolelærer er man jo en person, der ikke bare spørger ind to timer på et år – det er jo hele tiden.*

Sigrid: *Ja, jeg har kunst-art [et fag på skolen], og der ser man jo om det er noget man vil. Man prøver fagene af.*

Julie: *Ja, det er en proces. Det er ikke som i skolen [gymnasiet]. Jeg regner med at begynde på religionsvidenskab, så det er Ida jeg har talt med, fordi hun har gået der. Og det har været fint at tale med hende om, hvordan hverdagen er, og hvor finder man lejlighed, og vi har talt om det sociale, og om at det er vigtigt at bruge energi på det i starten.*

Anders: *Ja, men også det, at Anja er god til at klargøre, hvad man vil. Måske ikke konkret. Det er mere det, at hun kan klargøre, hvilken vej man er på vej til. Altså, hvor man er på vej hen i sit liv – og det er processen hun ser på, altså, hvad der gør én glad.*
- Er I enige om, at det er den eksistentielle vejledning der, hvor man bliver afklaret om processen?

Sigrid: *Jeg ved ikke... når du siger vejledning, tænker vi på erhvervsvejledning og vejledningstimerne. Men her bliver vi jo udfordret hele tiden over for hinanden, så vejledning er ikke kun vejledningstimerne, men også noget om, at man lærer noget om sig selv.*

Anders: *Man lærer meget af at være her og man udvikler sig, fordi man lærer noget om sig selv ud fra de ting, som vi laver i hverdagen. Vi er sammen hele tiden, så lærerne har de bedste forudsætninger for at lære én rigtig godt at kende. Og man får et mere personligt forhold, hvor man taler om andet end studie. Det personlige gør også, at det bliver mere eksistentielt.*

- Hvilke kvalifikationer har lærerne især her på højskolen med hensyn til vejledning?

I munden på hinanden: *De er autoriteter på en anden måde end vejledere på gymnasiet. (...) Altså, man er mere venner med dem, og man sidder ikke kun og taler om studievalg. (...) Man taler om livet. Hvis en vejledningstime er planlagt, bliver det tomt, altså. (...)*

Det er en klar fordel, de er der, når man har behov for dem. For man tumler jo mere med

forskellige problemer, og de er bare tilstede med det samme, og det er en klar fordel i forhold til andre vejledere. (...) Ja, det er en ret væsentlig detalje, at de bare er der for os.

Der er stor forskel på uddannelses- og erhvervsvejledning på gymnasierne og folkehøjskolerne

Anders: I gymnasiet er man hele tiden på vej mod noget, man ikke ved hvad er.

- Hvordan det?

Anders: Jamen, der er man mere ung end man er her. Og der er personerne distancereret, og hvis man siger, at man vil være pilot, siger de bare: "Her er papirerne." og så kan du gøre det. Men her bliver der spurgt ind til, om det faktisk er det rigtige for dig. Der er ingen, der kender dig, som du er på gymnasiet, og det [ønsket om at blive pilot] er måske kun en ting ud af tyve, som man gerne vil. Her [på højskolen] bliver man nemmere sporet ind på de ting, man faktisk har interesse for.

- I bliver tilbudt to vejledningssamtaler, men hvor foregår jeres vejledning ellers? Det er ikke så klart for mig, når I siger, at "det sker hele tiden". Men er det i timerne, efter timerne eller f.eks. under aftensmaden? Hvornår er det?

Sigrid: Der er et stort overskud i timerne og eksempelvis i kunst kan man bare gå rundt og snakke. Det er lidt forskelligt, for det kan også være efter timerne.

Julie: Ja, og det kan være i weekenden. Her i weekenden sad jeg flere timer over morgenmaden med Katrine [lærer], som også stadig læser [på universitetet]. Det er helt naturligt og egentlig sådan lidt smalltalk om det at være studerende, men det er godt alligevel.

Anders: Det er svært at håndgribeliggøre, hvornår man har vejledning for de er her hele tiden. (...) Jeg ved ikke ... når du spørger om det konkrete, for oplysninger kan vi altid finde på nettet. Vi kan godt selv finde oplysninger om uddannelse. Vi har mere behov for en person, der kan støtte eller underbygge de ting, man tænker på. Måske skal de også kaste nogle ting i luften, som man kan tænke over.

De tre elever nævner også, at de får besøg af en "uddannet vejleder" og at de tager til Studievalg Syd når de er to eller fire. Så følges man ad og det er det bedste, mener de. Det er en gentagende pointe for dem for dem, at der er stor forskel på den vejledning, de oplevede på gymnasiet og så den de oplever her på højskolen. Dels fremhæves undervisningen, som steder man får mulighed for at undersøge, hvad det er man interesserer sig for. Undervisningen, siger de, foregår her på en måde, hvor man får mere tid og mulighed for også – og samtidig med det faglige – at blive klogere på sig selv, og hvad man selv mener, fordi der på højskolen i højere grad end på gymnasiet er plads til en mere personlig og eksistentiel debat og samtale. Men dels fremhæves kostskolelivet også, altså at samtalerne og debatten også foregår efter undervisningen. Som Sigrid siger: *- Vi diskuterer hele tiden om eksistentielle ting, og det modner os. (...) Man lærer hinanden at kende på en helt anden måde end på gymnasiet." Og det har, hævder Anders, noget med dannelse at gøre. Som han siger: "Det handler også om at danne sig, altså danne sine egne holdninger, og det sker, fordi man hele tiden diskuterer og debatterer.*

Opsummering: Eksistentiel vejledning på Løgumkloster højskole

Opsummerende kan man samle de tre interviews under følgende punkter:

- "Det eksistentielle" viser sig i det konkrete liv og er i sit udgangspunkt undefinerbart. Det er utrolig let at komme på afstand af det gennem teoretiske abstraktioner, kategoriseringer, metoder og andre "greb" til at få "styr på det". Det er som fuglen i dens flugt, noget man selv på erfarer på egen krop og gennem en "levet erfaring".
- Det eksistentielle knytter sig til en grundlæggende filosofisk undren *over* "livets store spørgsmål" og til oplevelser af grænsesituationer og livsfænomener (mødet med døden, bruddet, glæden, angsten, håbet, etc.). Og det er en refleksion og undren over og ud fra noget, der når ud over og overskrider den enkelte selv og dennes personlighed og psyke, men som den enkelte samtidig kan relatere til.
- Det eksistentielle viser sig på Løgumkloster højskole i *kulturmødet* mellem danske og udenlandske elever og lærere samt i de planlagte *vejledningssamtaler*, i *fagene* og under de tilfældige og *spontane samtaler* over kaffen, ved aftensmaden eller i det sociale liv på højskolen. Især kulturmødet og "den globale dannelse" fremhæves som en vigtig forudsætning for eksistentiel vejledning.
- Der skelnes mellem *erhvervsvejledning*, *psykologisk vejledning* og *eksistentiel vejledning*. Erhvervsvejledning i 'blødere udgave' udføres på Løgumkloster højskole, når vejlederne hjælper eleverne til at søge på nettet efter information om uddannelser og erhvervsmuligheder og i de mere praktiske spørgsmål, der følger der af. 'Hardcore erhvervsvejledning' overlader de trygt til Studievalg Syd, som de har et godt og tæt samarbejde med. Psykologisk vejledning er en vejledningsform, som især de to yngre vejledere, Anja og Ida, bevidst undgår. I Anjas tilfælde er det ud fra en personlig grundholdning, der siger, at en højskole ikke bør gå ind i terapeutiske og psykologiserende behandlingssamtaler. "Her bor enhver frit", som hun siger med henvisning til et eventyr af Grim Brødrene. Og mener dermed, at i den eksistentielle vejledning søges der en radikal symmetrisk relation mellem vejleder og den vejledte. I den psykologiske vejledning derimod er der en asymmetri, fordi vejlederen "ved bedre" og har en "skoling" og "metode", som benyttes til at vejlede med. Ida fortæller at hun kort og godt ikke interesserer sig for psykologisk vejledning. Og skulle det ske, at de nærmer sig en mere privat og psykologiserende samtaleform, så er det hendes erfaring, at de i classesammenhænge mærker en tavs og ikke vedtaget enighed om grænserne for, hvor langt de skal gå. I stedet taler hun for en personlig og eksistentiel vejledningsform, der er båret af en filosofisk undren. For Anjas vedkommende knyttes denne fælles undren mellem vejleder og vejledte i den eksistentielle vejledning også til kunsten som medium for en sådan samtale. Vita adskiller sig i den henseende fra de to højskolelærere, idet hun bevidst vælger i visse tilfælde at gå ind i mere psykologiske og terapilignende samtaleformer, når hun finder det

nødvendigt. Som præst og med en terapiuddannelse bag sig i sjælesorg og psykoterapi føler hun sig tilstrækkelig ”skolet” til at gå ind i den slags samtaler. At nærme sig den eksistentielle ’dybde’ dimension’ kan og bør nogle gange (når eleven står midt i krisen og trænger hjælp) ifølge Vita også nærmes ud fra en psykologisk tilgang. At samtale om eksistentielle spørgsmål og temaer er ifølge Vita et ’håndværk’, der kan læres. Anja mener ikke, at hun bruger en metode, men at hvad hun gør nærmere er bestemt spontant af den situation og relation, hun er i og hvad det er for et andet menneske hun sidder over for. Ida beskriver det som ”meget klinisk”, hvis man spørger til, hvilke teorier og metoder man benytter i den eksistentielle vejledning. Det nærmeste hun kommer på en ’metode’ – hvis det ord skal bruges – er den sokratiske samtaleform.

- Der synes at være enighed om, at det eksistentielle særligt kommer til syne i vejledningssamtalerne, når vejlederen giver sig tid og er nærværende til stede, som det menneske og den person hun er. ”Jeg skal blot være der, lyttende og åben” er et udsagn, der gik igen.
- Med hensyn til, hvor og hvornår den eksistentielle vejledningssamtale skal ske, så er der delte opfattelser. Ida og Anja finder, at de bedste samtaler sker ”udenfor vejledningsrummet” – over kaffebordet eller i klasserummet. Anja kan også godt lide at foretage vejledningen i højskolens bibliotek, da det ikke er så formelt. Vita har det bedst med aftalte samtaler, og et sted, hvor man kan ”lukke døren og sætte en time af”. Men hun er enig med hendes kollegaer i, at højskolelivet som sådan også kan være eksistentielt afklarende.
- Der synes at være en del enighed om, at vejledningskurserne i FFDs regi har været positive erfaringer, og at man meget gerne vil fortsætte med at ”uddanne” sig videre i det regi.
- Fordelen ved at uddannelses- og erhvervsvejledning foregår på en højskole er, at uddannelses- og erhvervsvejledningen her dels ses i et eksistentielt og etisk livsperspektiv (”Hvad er jeg kaldet til? Hvad er meningen med mit liv? Hvordan kan jeg gøre en forskel? Hvad er det gode liv ikke blot for mig men som sådan? Hvad er det meningsfulde arbejde? etc.) og dels kan højskolefagene og kostskolelivet som sådan på indirekte men mærkbar vis fungere som én stor katalysator og resonans- eller klangbund for det kvalificerede og personlige uddannelses- og erhvervsrefleksion og –valg. Højskolelivet bliver så at sige det ’eksistentielle bagtæppe’, hvorpå uddannelses- eller erhvervsvalget ses.
- Succeskriteriet for eksistentiel vejledning på Løgumkloster højskole har at gøre med rigtig mange ting. Hele højskolelivet som helhed må inddrages og der tales om en særlig dannelse og erkendelse, der må til, og som kommer til syne og kan måles på graden af hvor glad, varm og humoristisk atmosfære, der er blandt elever og lærere. Jo mere glæde, jo mere er det lykkes, som Vita siger. Men glæde ikke forstået som almindelig ’gladhed’ men en glæde, der også er båret af indsigten i vores afhængighed af hinanden, og i sorgens, i konflikternes og ”dybde’ dimensionens” betydning. At man oplever, at man er blevet et rigere

- menneske i mere eksistentiel eller åndelig forstand. Og i den forstand handler 'succeskriteriet' (det de vil måles på) i sidste instans om dannelse.
- Det interviewede elever udtrykker, at de ikke var de to obligatoriske vejledningssamtaler i et bestemt rum og til en bestemt tid, der "rykkede". Det, der betyder noget og giver 'eksistentiel vejledning', er ifølge dem først og fremmest højskolelivsformen som sådan. Og det personlige møde med lærerne. Lærerne som sådan fremhæves som meget nærværende og åbne og "tilstede". I modsætning til gymnasiet oplever de her et menneske, der virkelig lytter til dem, og spørger til den, "de er". Og der er tid til det. Det fremhæves igen og igen. Samt at der er en særlig form for ligeværdighed og venskabelighed mellem dem og lærerne, som er afgørende for den gode samtale. En samtale, som de også oplever kan ske og sker i fagene, som i den grad også adskiller sig fra f.eks. undervisningen i gymnasiet, der ikke i samme grad giver plads for en personlig og eksistentiel samtale og debat.
 - Eleverne har også positive oplevelse af at møde Studievalg Syd og få informationer af den vej.

Bevæg dig kun med livets hastighed

- eksistentiel vejledning på Den Rytmske Højskole

Det handler om at tage dem alvorligt som mennesker – interview med Søren

Hvad er den gode højskolevejledning?

Da Søren Børsting indledningsvist bliver bedt om at beskrive den gode højskolevejledning starter han med at sige, at de netop vægter den eksistentielle vejledning her på stedet, fordi det vigtigste i vejledningen i første omgang er, siger han, at "... *finde ud af hvem jeg [den vejledte] selv er, og hvad det er jeg gerne vil, og hvad det er for nogle drømme, som jeg går med? Hvad er det for evner, jeg har, og hvordan er det jeg gerne vil forme det liv, jeg skal have?*" Disse eksistentielle spørgsmål og temaer er ifølge Søren Børsting vigtigere at begynde med, før man går til spørgsmålet om, hvad det er man skal lave uddannelses- eller erhvervsmæssigt. For – som han bemærker – nu om stunder er det jo ikke altid det, vi er uddannet til. Det er, mener han, en illusion at tro, at vi uddanner os til et eller andet, og så laver vi det resten af livet. Derfor er det ifølge Søren Børsting vigtigere at have fundamentet i orden. Altså, man må først stille sig spørgsmål som: "Hvad er det egentlig, som *jeg* egner mig til? Hvad er egentlig sigtet med *det*, jeg skal lave? Hvad er det, som jeg gerne vil *bidrage* med?" Og disse spørgsmål gælder både i arbejdssammenhæng og i ens liv i det hele taget.

Men dette at uddanne sig – at *være* i uddannelse – er også en del af den eksistentielle udvikling, hævder han. Han mener ikke, at uddannelse kun knytter sig til en bestemt periode af ens liv eller til særlige arbejdsfunktioner, man må udfylde. Det svarer til, som han siger, at det at være udøvende musiker og underviser på Den rytmiske højskole er noget, der inspirerer hinanden rigtig godt. Man er – hvis man er engageret i sit arbejde og sit liv – altid undervejs og altid også under en (ud)dannelse.

På spørgsmålet om hvilket 'succeskriterium' de har for deres vejledning, svarer Søren Børsting, at den ligger i deres vision for højskolen som kort og fyndigt lyder: "Bevæg dig kun med livets hastighed". For det er ifølge Børsting, hvad det grundlæggende handler om – både i vejledningen, på højskolen og i tilværelsen som sådan. Man skal, siger han, gøre sig umage med lige at stoppe op en gang imellem og reflektere over, hvem man er, og hvad man kan bidrage med – i forhold til ens familie, parforhold, ens nære relationer og nærsamfund men også samfundsmæssigt og globalt. Hvad kan gøre mig til et godt og glad og velfungerende menneske i alle disse sammenhænge? Det kræver, siger han, at vi evner at stoppe op og spørge til, hvad det er for nogle værdier, vi ønsker at bygge vores liv på. - *Den vision* ["Bevæg dig kun med livets hastighed"] *betyder rigtig meget for mig. Det at man skal have sig selv med i sit liv, at man har sig selv med i det man render og foretager sig, så man ikke bliver kørt med af alt muligt, som bare render af sted med os.*

Hvordan får man eleverne til at stoppe op og reflektere over deres værdier?

- Hvad gør du konkret for at vise, hvad det er man skal skrælle af og kigge efter?

Hvordan får du dem til at reflektere?

- *Der er mange forskellige måder at gøre det på. I dag f.eks. i min undervisning gav jeg dem en A4-side, hvor jeg havde med få linjer skrevet nogle små cases. Det handlede om, hvordan vil du reagere i de her situationer. Her stiller jeg skarpt på nogle problemstillinger, som de slås med. Det kan f.eks. handle om studie kontra sabbatår, eller at gøre noget af det vilde kontra at følge den sikre vej. På den måde fremprovokerer man nogle emner og diskussioner. En anden måde er at provokere et eller andet frem, og der er vores kostskoleform jo rigtig god, for vi kan jo bruge den verden til at provokere ting frem. Lad mig give et banalt eksempel. Der var en dag, hvor vi havde haft nogle gæster, som havde sovet på madrasser oppe i salen. De skulle så rydde madrasserne op efter sig, men så lå en af madrasserne tværs hen over trappen om morgenen, da vi skulle op af trappen til morgensamlingen. Jeg stod så oppe for enden af trappen og så hvordan rigtig mange af eleverne der blot gik forbi madrassen og sådan blive irriteret over og ryste på hovedet over, at den lå der. Det skrævede over den og gik videre. Det slog mig pludselig som interessant. Så jeg blev hængende for at se, hvor mange der egentlig bare gik hen over den, før der kom en, der faktisk flyttede den. Den slags praktiske situationer – hvis man ser dem - kan afføde nogle gode diskussioner af mere almen karakter. F.eks. går vi bare i vores dagligdag og bliver irriteret over et eller andet og lader så være med at gøre noget ved det, eller gør vi noget ved det? Nogle af eleverne blev i øvrigt vildt provokeret over, at jeg tog det op det med madrassen på trappen. De troede, at det var en eller anden fælde, som jeg havde lagt ud for dem. (griner)*

- Hvordan taklede du det?

- *Jeg kan bl.a. ind på, at ingen af os er perfekte mennesker, at vi ikke altid gør de rigtige ting, men derfor er det da interessant. Det prøver jeg så at sige til dem. Hvis man nægter at forholde sig til de eksempler, vi render ind i - og det gør vi da alle sammen – hvis vi hele tiden vil sige ”Jamen, det er bare et eksempel. Det demonstrerer i hvert fald ikke noget om mig”, jamen så går vi den stik modsatte vej end det vi i virkeligheden gerne vil. Nemlig at blive klogere på det liv vi rent faktisk lever. Og så er det vi bliver nødt til at stoppe op. For jeg selv vadede jo også bare hen over madrassen, da jeg gik op til morgensamlingen. Det jo interessant.*

Det eksistentielle handler også om at turde sige nogen af de svære ting til hinanden

Søren Børsting mener, at disse banale og enkle eksempler fra dagliglivet er rigtig gode udgangspunkter for at tale om det eksistentielle. At tage udgangspunkt i det helt konkrete for så derfra at bevæge sig mod det almenmenneskelige og eksistentielle i tilværelsen. Og derfor er højskolen som kostskoleform så eminent til eksistentiel vejledning. ”Du kan”, som han siger, ”ikke lave selv de bedste 10. klasseprojekter med det bedste indhold og emne og udflugter, etc. – det kan ikke hamle op med en efterskole, hvor du bor og sover og lever der og lever sammen og ser hinanden med morgenhår og alt det der. Det gør altså noget...” Men det at lære sig selv og hinanden at kende på en kostskole, handler også ifølge Søren Børsting om at turde sige nogen af de svære ting til hinanden. Han mener, at vi danskere er rigtig gode til at snakke uden om den varme grød, men på en højskole handler det også om at skrælle nogen af de lag af, hvor vi faktisk bliver ærlige. Hvor vi kommer lidt ind under fernisen på hinanden.

- *Vi laver en lille eksistentiel vejledning hver eneste onsdag på højskolecafeen. Hvor jeg i det tidligere eksempel talte ud fra eksemplets magt og tog udgangspunkt i eksempler på, hvor vi agerer forkert eller ikke har gjort et eller andet som burde være gjort – så er det lidt den modsatte vej vi går på onsdagens cafemøde. Der sætter jeg en imaginær vase på flyglet, og så siger jeg til eleverne, om der er nogen, der har en blomst de vil plante for et eller andet, som har gjort dem glad, varm eller bare givet dem en god oplevelse i forhold til nogle andre. Og så får vi nogle små historier som ”Aj, hvor var det dejligt. Jeg kom her forleden dag. Jeg var lidt ked af det og det så Laura. Hun tog mig om skuldrene og spurgte om vi ikke skulle sætte os ind på mit værelse og drikke en kop kakao, og så fik vi en rigtig god snak. Så jeg sætter en blomst for Laura.” Sådan nogle småting, og øvelsen handler jo om at blive mere opmærksom på og først og fremmest at mærke, hvad er det egentlig, der er med til at gøre mig glad. Hvad gør mit liv fuld af gode oplevelser? Og hvordan er det vi spiller sammen med hinanden, og hvor små ting, der egentlig skal til. Vi glemmer nogle gange at mærke de der ting, ikke?*

Søren Børsting understreger, at eleverne også oplever, at her gælder det ikke bare om at læne sig tilbage og lægge armene over kors og sige ”Jeg vil gerne have leveret topkvalitet.” Det går bare ikke. Eleverne må ud af bruger- og forbrugerrollen. Den oplever de, hævder han, ude i samfundet, hvor vi mere og mere gøres til ”brugere” af vores fælles liv og alt muligt andet. Vi læner os tilbage og siger, at samfundet skal levere topkvalitet til mig. På Den Rytmske Højskole gør de meget ud af at gøre eleverne

bevidste om, hvor vigtig det er selv at byde ind og tage ansvar og være klar over deres egen rolle i at være medskabere til det liv de indgår i. ”Du er selv en medspiller i alt, hvad der sker og skal gøres, og det synes jeg er eksistentiel vejledning i verdensklasse!” - Lad mig komme med et konkret eksempel til. Der kommer jo næsten altid nogle elever til morgensamlingen, som er åh, så søvnige og som helst sætter sig omme bagved anlægget og hænger på stolene. Selvfølgelig signalerer det også noget til de andre elever og til de elever eller den lærer, der holder morgensamlingen. Signalet lyder: ”Okay, vi er med til den her fællessamling, men vi er lidt uden for, fordi vi er trætte og det er jo også lige meget. Det betyder jo ikke noget, vel.” Sådan en gruppe kan jeg finde på at tage en snak med på et eller andet tidspunkt. Så siger jeg: ”Nu skal I høre her! Det her er rigtig godt! Fordi når I nu skal ud på turne her om et par uger, så ringer jeg rundt til de der efterskoler, hvor I skal spille og så siger jeg til efterskolens elever: ”Ved I hvad? Nu kommer der et band med de her folk. Men ved I hvad, I skal bare tage et skakspil med, eller sid gerne og snak lidt i mobiltelefon under koncerten, eller rod kæresten i håret, eller bare sid og gab og fald i søvn henne i hjørnet. Det betyder ikke noget! De spiller gudegod musik for jer ligegyldigt hvad.” Når jeg har sagt det, glipper de som regel lige med lidt med øjnene og siger ”Hallo!?!” Så får vi en god snak om vi har ansvar for, hvordan tingene fungerer rundt omkring os, og hvorfor det er godt at spille musik for et publikum, der bare er helt på stikkerne. Vi diskuterer så, hvorfor publikum får bandet til at spille bedre, hvis det er ligegyldigt, hvordan vi agerer over for hinanden. Sådanne eksempler synes jeg bare er rigtig gode at arbejde med i den her eksistentielle vejledning – som i virkeligheden er kernen i meget af det vi render og laver på højskolen. Det er jo eksistentiel vejledning. Det er alle mulige af de her små eksempler, ikke? Fordi vi her lever sammen på alle mulige måder.

Højskolen er en dannelsesinstitution

Søren Børsting mener, at højskolen først og fremmest er en dannelsesinstitution, og det folkehøjskolerne kan tilbyde er en mangelvare mange steder i de danske uddannelsessystem. I det almindelige formelle uddannelsessystem uddanner man folk til noget bestemt, som de skal kunne, til en faglighed og mestring af faget. Det er der intet galt i, men, hævder han, hvis man ikke har den menneskelige side med, så kan man være nok så dygtig som det skal være – det rykker alligevel ikke. ”Det er fuldstændig det samme som at sige, at en musiker kan spille perfekt – perfekt f.eks. på sit klaver – men han har ikke noget hjerte i det. Han har ikke en historie, som han gerne vil fortælle, eller en masse følelser, han vil udtrykke. I stedet for demonstrerer han blot at han spiller perfekt. Det er der da ikke nogen, som gider at høre på.” Dannelse er for Søren Børsting et godt ord for, hvad der her er på spil. Det handler, som han siger, om ”det her med at være” og det at være klar over hvem man selv er og hvilke værdier, man bygger sit liv på.

Det væsentlige i den eksistentielle vejledning er at eleverne oplever at de bliver taget alvorlig som mennesker

- Hvis man skal sige noget generelt, hvordan reagerer eleverne på jeres vejledning?
- *Det væsentlige – det hører jeg eleverne sige i evalueringen – er, at de oplever, at de bliver taget alvorligt som mennesker. Det er de bare helt vilde med. Selvom vi har autoritet og er ældre og har flere erfaringer, så oplever de her alligevel det ligeværdige forhold, hvor vi forventer ansvarlighed fra dem. Det rykker altså meget! Det gør rigtig meget ved dem. De vokser af det og de bliver gladere. Når det gælder ”hardcore vejledning” a la ”Hvordan bliver jeg uddannet i det og det?” så foregår det ikke knyttet til en fast kontortid. Nej, vi mødes også på gangene eller griber hinanden nede i cafeen og siger ”Hvordan går det med det, du tænkte på sidst?” og så falder man i en samtale. Der er her tid og rum til at udvikle på den her vejledning.*

Den formelle og uformelle vejledningsform

Børsting fortæller, at de på Den Rytmiske Højskole både arbejder med en uformel og tilfældig vejledning og en formel og mere systematisk vejledning. Det gør de for at sikre, at de kommer omkring alle eleverne. Nogle har allerede en klar plan for deres videre uddannelses- eller arbejdsliv, og fortæller, at de ikke behøver yderligere vejledning. Andre siger, at de blot har lyst til at være i fred. De tager, som han siger, et helle fra uddannelse og en pause for, hvad forældre og det ”officielle” siger, de skal. Og den pause giver de dem også lov til. Men på indirekte vis – gennem kostskolelivet og de uformelle snakke og gennem fagene og samtalerne på fællessamlingerne og i højskolecafeen tror han også at de bliver mere afklarede med, hvem de er, og hvad de vil. Men på de obligatoriske vejledningssamtaler kommer der nogle gange også nogle ting op, som sandsynligvis ikke ville være kommet op, hvis de kun havde kørt med tilfældige og uformelle vejledningssamtaler. For nogle ville da slet ikke have opsøgt det.

- *Der er jo også de elever, som har sådan lidt ”blakkede” skoleerfaringer bag sig. De kommer ikke bare hen til en for at snakke. Jeg kan huske for nogle år siden, hvor jeg sad og snakkede med en højskoleelev, der sagde, at det var første gang i hans liv, at han snakkede med en lærer. Det er interessant, ikke? For det han sagde var, at det var første gang, at en lærer havde interesseret sig for ham som person.*

- Når du træder ind i rummet som vejleder, føler du dig så altid klædt på til opgaven?
- *Nej! Jeg er mere vejleder af hjertet end jeg er af uddannelse. Men jeg føler mig generelt meget godt klædt på til den her eksistentielle vejledning. Men samtidig render man jo også af og til ind i at sidde med nogle elever, der har nogle meget kontante problemer og man tænker ”Ups! Hvordan er det lige, at vi løser det her?” Og der føler jeg mig ikke altid lige godt klædt på. Men hvis vi synes, at der er et eller andet, der ligger uden for vores rækkevidde, så får vi fat i nogen [uden for højskolen – psykologer, socialrådgivere, uddannelsesvejledere, etc.], som kan hjælpe her. Det afgørende for mig at se i den gode vejledning og afklaringsproces er, at der er tillid imellem os og at der er tid og interesse for den som søger vejledning.*

- Hvordan lægger du som forstander det ud til lærerne, det her med at have tid nok. Er der ikke situationer, hvor lærerne kommer og siger, at de faktisk er ansat i en fuldtidsstilling

på 37 timer om ugen og at det ikke hænger sammen, hvis de også konstant skal være til rådighed og altid have "tid til eleverne"?

- Jo, men jeg synes faktisk sjældent at jeg hører det. Jeg plejer at sige, at det er en luksus, at man har en jobbeskrivelse, der siger 1/3 til undervisning, 1/3 til forberedelse og 1/3 til kvalificeret socialt samvær med de mennesker man er sammen med. Hvis der f.eks. er en huslærer, som har et "hus", der er meget vanskeligt, så prøver jeg som ledelse at gå ind og hjælpe. Eller det kan være en elev, der har lidt psykiske problemer. Men vi er ikke noget behandlingssted! Altså, vi skal være meget, meget skarpe på, hvad er inden for vores rækkevidde og hvad er uden for. Og så snart vi har en fornemmelse for, at noget er uden for, så må vi bare prøve at være dygtige til at henvise folk videre. Vi må frem for alt aldrig begynde at lave terapi.

Søren Børsting fortæller om deres vagtlærersystem, hvor lærere alt efter ansættelsesgrad har et vist antal vagter efter undervisningstid. De skal tjekke op på, at eleverne er til den tjans for det fælles, opvask efter morgenmad, passe kiosken eller lignende, som de har ansvaret for. Og de deltager også i, hvad der sådan eller foregår i det sociale liv. De spiller lidt musik med eleverne eller deltager i en sportskamp eller hygger sig nede i cafeen med at snakke med dem. Der er, fortæller han, særligt et tidspunkt om aftenen, hvor de bringer nogle sandwich og kaffe ned i cafeen. Så ved eleverne, at der er en lærer og at der er noget at samles om. På den måde arbejdes der også fra højskolens side bevidst på at skabe rum for "møder".

Det tyste lag og den nødvendige treklang

På Den Rytmske Højskole taler de også om "det tyste lag". Det er de tavse antagelser og værdier, som ligger i højskolens vægge og praktiske liv og adfærd og som også viser sig forskelligt alt efter, hvilke elever de har. Den eksistentielle vejledning er knyttet til dette tyste lag også. Derfor er de små banale og praktiske eksempler en kongevej til at få fornemmelse for det, som ellers er så svært og undefinerbart at beskrive og tale direkte om. At lave højskole og at udføre eksistentiel vejledning trækker fra den samme kilde, det er tæt forbundne størrelser. På Den rytmske Højskole skriver de, at deres værdigrundlag bygger på "personlig udvikling, faglig udvikling og fælles udvikling". Det afgørende er, hævder Søren Børsting, at disse tre "udviklinger" udgør en treklang.

- Mange af vores lærere her, de underviser også på musikskoler, og der er ikke noget specielt galt med musikskoler, men højskolelærerne siger tit, at de får børn ind der, hvor det blot handler om [for forældrene] at barnet lærer at spille på et instrument. De skal bare sidde og kæmpe lidt med det der instrument, og det bliver meget hurtigt uinteressant. De [elever og lærere] oplever, at det er fantastisk at komme her, for man får hele den menneskelige dimension med. Og det er da det, der gør det hele værd at arbejde med. Hvis ikke det er for den eksistentielle dimension, så var det jo uinteressant at lave højskole!

Højskolerne har noget at tilbyde uddannelsessystemet og demokratiet som sådan

Ifølge Søren Børsting har folkehøjskolerne noget særligt, som det formelle uddannelsessystem mangler men som politikerne efterlyser. Han synes, at det er lidt paradoksalt, at

højskolerne i dag står frem som en modsætning til det etablerede uddannelsessystem og det man politisk gerne vil med uddannelsestænkningen. Han mener, at folkehøjskolerne - og den eksistentielle vejledning, de her foretager sig - i den grad er underbyggende for et ordentlig uddannelsesvalg og uddannelsesforløb. Han henviser til Norge og den norske regering, som har forstået dette og givet folkehøjskolerne nogle politiske og økonomiske rammer, der styrker unges mulighed og lyst til at kvalificere sig gennem et højskoleophold. Højskolen er i Børstings øjne hverken unødigt tidsspilde eller en bremseklods i uddannelsessystemet, men i virkeligheden en "saltvandsindsprøjtning og vitaminpille" i uddannelsessystemet. Netop når politikerne i disse år taler om vigtigheden af kreativitet og innovation og ansvarlighed, så er det jo i hans øjne, hvad folkehøjskolerne skaber forudsætningerne for.

- Men problemet er ofte, at der bare ikke rigtig er noget dokumentation på dette.

- *Nej, det er jo svært at dokumentere dette. Det har med det tyste lag at gøre. Alting er jo ikke udtalt, og vi kan heller ikke med eksemplernes magt demonstrerer alting. Med noget af det skal man bare have være der. Du må på egen krop over et længere stykke tid selv opleve, erfare, hvad det er, før at du kan få en dybere forståelse for det. Det er sagt før, men der sker et eller andet, når man er på højskole, som man ikke lige kan forklare.*

Hvad er det der sker? Ja, lad mig komme med endnu et eksempel. Vi står tyve mennesker i et kor og ingen af os er i tvivl om, at summen af det vi står og laver her, er større end hver enkeltes indsats. Hvad er det dette "større" for noget? Hvad er det spænd, der sker mellem vores enkelte indsats og det der sker fælles? Det er da svært at forklare og beskrive og dokumentere. Derfor er det projekt I her har gang i ["Den eksistentielle dimension i højskolens uddannelses- og erhvervsvejledning"], rigtig spændende.

Søren Børsting mener, at set i det store perspektiv så handler det også om, at vi i dag som borgere har en større tendens til at færre og færre engagere sig i samfundet. Man melder sig ikke ind i politik. Man hjælper ikke til i frivilligt arbejde, hvis man ikke får løn for det. Alt det, der skal skabe sammenhængskraft i samfundet, det falder ifølge Børsting i disse år fra hinanden og demokratiet kan faktisk ikke opretholdes, hvis ikke man er engageret som borger og påtager sig de opgaver. Højskolen – hævder han – danner til et sådant engagement. "For mig ville det være en katastrofe for demokratiet, hvis højskolen ikke var her..." Igen giver han et konkret eksempel på, hvordan denne dannelse sker og erfares på egen krop under et højskoleophold. En pige fortæller, hvor irriterende eller betydningsfuldt det kan være hvis man ikke møder op eller møder op, når der skal spilles. På et samspilshold måtte de igen og igen hente trommeslageren, fordi han bare synes at det var vigtigere at sove længe. "Vi har været der!" som hun sagde under evalueringen, og mente dermed, at hun selv nu havde erfaret, hvor vigtigt det er, at man i fællesskabet forpligter sig og tager et ansvar og engagere sig. Eksistentiel vejledning handler også for Søren Børsting om, at man skal være med i de fællesskaber vi indgår, ellers fungerer vores samfund og demokrati ikke. Han mener i øvrigt at højskolen skak have lov til (også) at fungere som en slags "osteklokke", hvor man kan samle sig og gå i dybden med, hvem man er og hvor man er i livet nu. Men samtidig vil de på Den rytmiske Højskole også gerne give et udsyn og tilbyde "horisontfag", der diskuterer det samfund og den verden, de er en del af. Ligesom de også gør meget ud af at åbne

højskolen for verden og lokalsamfundet. De har ofte besøg fra andre kulturer, og blander i højskolens sociale liv erhvervsfolk, der går på lederudviklingskurser på højskolen, med højskoleelever. Disse møder får alle meget ud af. Det er, som han siger, også en måde at få ”skrællet lagene” af sig. I mødet med folk fra andre kulturer og sociale lag falder ofte fordommene og frem vokser en interesse for det anderledes og opmærksomhed på det almenmenneskelige på tværs af forskellighederne.

Fagligheden og de andre fællesskaber gør, at vi ikke ender i navlepilleri

Søren Børsting vil gerne understrege, at eksistentiel vejledning ikke kun handler om personlig udvikling. ”Det er”, som han siger, ”ikke nok, at vi går og beskæftiger os med hinanden som mennesker.” Han mener, at de også skal have noget at hænge det op på, og det ”noget” er fagligheden. Der skal være faglig kvalitet i det, de laver. På alle mulige måder. Men derudover skal man som højskolelærer og forstander også passe på ikke at blive for længe under osteklokken. Her er jo så godt, som han udtrykker det, vi får jo stort set alle vores arbejdsmæssige og sociale behov dækket inden for højskolens rammer. Højskolejobbet er altopslugende på godt og ondt, mener han. Og kan tendere det indforståede. Så derfor skal man ifølge Søren Børsting huske også at være ude i det andet fællesskab eller andre fællesskaber og gøre og beskæftige sig med andet. ”For ellers”, som han siger, ”bliver man spist helt op af et system, som det her. Så gror man fast og bliver kedelig i det lange løb, tror jeg.”

Det handler om glød og ”feeling” – interview med Hans og Mads

Da Hans bliver spurgt om, hvad eksistentiel vejledning er på Den Rytmske Højskole, svarer han, at det liv, de har på højskolen som sådan, er den vejledning de har. Vejledningen kommer til udtryk på uendelig mange måder, fordi enhver lærer agerer, som den han er, og der tales om rigtig mange ting og ud fra mange forskellige synsvinkler. Derfor er det forkert at tale om ”eksistentiel vejledning” som noget i ental og som noget, der foregår separat fra skolens øvrige liv. Som han siger: ”Vores eksistentielle vejledning er i den måde, vi er på, og i den måde vi er organiseret på og ja, i hele vores tilværelse sammen. Det er meget højskoleagtigt og det helt overordnede ligger i den måde, som vi har organiseret os og vores tilværelse på – og meget af det er givet af vores dagligdag og den måde eleverne reagerer på.

Han mener, at det ikke kun er de usikre, uafklarede og flakkende elever, der skal have vejledning men også ”de tjekkede”, der er ”skarpe på alting” og ved, hvad de vil. Sådan nogle skal også udfordres vejledningsmæssigt, når de er på højskole. Men megen af vejledningen og ”værdiafklaringen” sker indirekte gennem deres optagethed af deres fag og musik. Alle deres elever er stærkt optaget af det at spille musik og lægger derfor stor energi og ære i at dette skal lykkes. Når de således forbereder en ”tour” uden for højskolen, som de på et tidspunkt skal, og når de gennemfører det og må gennemføre det

i tæt samarbejde med hinanden, så lærer de ifølge Hans utrolig meget om den selv og deres styrke og svagheder af disse praktiske og faglige udfordringer og erfaringer.

- *De skal gøre alle de ting, der er svære at få til at du. De booker selv og skal virkelig prøve meget af det hårde. De skal ringe til skoler og selv arrangerer. De ringer rundt og oplever, at folk umiddelbart er flinke og tror, at aftalen er på plads, men opdager at der intet sker, at de må ringe igen og ikke kan få fat i de rigtige kontakter. På en 'tour' skal de passe på hinanden på en mere intens måde end i hverdagen på skolen. Det går ud over alle, hvis tingene ikke virker, og der er ingen vej uden om. Når vi evaluerer efter en 'tour' ser vi, hvordan disse oplevelser virkelig har rykket dem på det personlige plan.*

Vi mangler nogle moderne ord for Grundtvigs begreb om "det levende ord"

- Når man spørger eleverne, hvad det er, der er specielt med at være på højskole, så svarer de bl.a. at når man tager på højskole, så "sker der noget". Kan du uddybe det?

- *Ja, vi mangler ord for det, som Grundtvig sagde var "det levende ord". Det lyder lidt gammeldags og støvet, ikke? Så ja, hvordan snakker vi med folk, når vi har dem inden for døren? For vi kan ikke snakke med dem med de samme ord før og efter højskolen...*

(pause) ... Vi taler om fællesskab og værdier. Men altså, hvis vi skriver det i vores materiale, jamen så sælger det ikke. Vi skriver i stedet for om vores faciliteter og vores lærere, og dét sælger. Vi skriver også om det andet ... men det, som det handler om, skal opleves, for det findes ikke i deres vokabularium. De skal være her i 11 uger før de forstår, hvad de skulle komme for. Og det er jo problemet. Hvordan kommunikerer man det, som man først skal erfare i løbet af 11 uger? (pause)

- *Jamen, de andre [elever] siger omtrent det samme. Jeg talte med en forleden i Horsens, og hun sagde, at hvis der var nogen der på forhånd havde sagt, at hun skulle forholde sig "eksistentielt" til livet, så var hun slet ikke kommet på højskole! Men nu var hun bare så glad, og hun kunne en masse ord om det, der var sket, men hun var meget bevidst om, at det var ikke det, hun oprindeligt kom for, men det var det, som hun fik med. (pause)*

- *Vi sælger jo billetter på gamle elever, for når ens venner siger, at man skal tage af sted, fordi det er fedt, så gør man det, fordi man hører det fra ens venner, som man stoler på. 80% af vores elever kender gamle elever. (...)*

Dannelse opstår når de møder en glød og noget, de ikke havde ventet

Hans fortæller, at deres elever i den grad er musikinteresserede og i første omgang udelukkende kommer af faglig interesse, men at højskoleopholdet giver dem en dannelse, der gør, at de åbner sig for nye indtryk og andre sider af tilværelsen. De giver dem, som han siger, *oplevelser*, som de ikke (umiddelbart) vil have. Dvs. koncerter, foredrag, etc. og dét er ifølge Hans med til at rykke dem, for ellers ville de bare faget hele tiden.

Lærerne fortæller, at musikken og faglighed må ses i et større og mere almendannende og eksistentielt perspektiv, hvis de som elever skal rykke. Og at denne samtale sker dels i det personlige møde med lærerne og dels ikke mindst gennem eksemplets magt og den lidenskab og engagement, "den glød", som lærerne møder eleverne med. Hele højskolelivet er, hævder han, struktureret således, at det kan ske. Selv har han det bedst

med vejledning, når den foregår på indirekte vis – gennem undervisningen eller kostskolelivet.

Eksistentiel vejledning handler om hvordan ”feelingen og kemi” er

Mads har en udpræget psykologisk måde at tale om det eksistentielle på. Det eksistentielle knytter sig ifølge Mads til ”det arketypiske felt” i menneskers liv. Det handler om mødet med Animus og Anima og om vores modsatkønnede dele og Skyggen og alt det, som bl.a. beskrives i Jungs dybdepsykologi og drømmetydninger. Gennem tolkninger af symboler i elevernes drømme får de i de undervisningstimer, Mads står for, også vendt en række eksistentielle temaer og spørgsmål. Det kan, mener han, virke eksistentielt afklarende og ses som en form for vejledning. Det afgørende i forhold til det eksistentielle er ifølge Mads dette ”at kende sig selv”. Mads uddyber:

- Det betyder at vide, hvor man kommer fra. Det er at vide, hvilken rolle ens mor og far og ens nærmeste spiller i ens liv. Og at få sorteret ud i de negative ting, hvis der er nogen. Men! Få tager de positive ting til sig. Alt for tit stopper den slags selverkendelser i negative udsagn om, hvordan ens far eller mor var. Men hvordan kan jeg så frigøre mig det, som jeg vælger, at jeg ikke kan bruge til noget – og hvordan kan jeg – i evolutionens navn for nu at tage munden fuld – viderefører nogle af de ting, som de stod for og var i gang med men som de måske ikke blev færdige med?

I Mads’ udlægning af ”kend dig selv” bliver denne selvforståelse således dels knyttet til en psykologisk afdækning af de påvirkninger, som man har fået gennem ens liv. På den anden side handler det ifølge Mads også om at udvise en særlig åbenhed overfor erkendelser, oplevelser og også de ordløse af dem. En sådan indlevelsesevne, fornemmelse og intuition for at tale om det vigtige men ordløse og følelsesmæssige i tilværelsen synes Mads særlig at være god til at få i tale eller skabe opmærksomhed omkring i hans undervisning og vejledningssamtaler.

Man bliver bare mere menneske - interview med Katrine

Katrine var elev på Den Rytmiske Højskole i 2007, og startede på højskolen med det formål at videreudvikle hendes interesse og talent som jazz-sangerinde.

Hun fortæller, at hun oplevede, at der var megen eksistentiel vejledning på Den rytmiske Højskole, da hun gik der. På spørgsmålet om, hvorfor hun kalder det eksistentiel vejledning svarer hun:

- Fordi det er vel en slags vejledning i, hvordan man eksisterer og ikke bare følger med strømmen. I vores samfund kan man godt have en tendens til bare at følge med. Men det er vigtigt at man stopper op og vælger selv, hvad man vil.

- Var det god vejledning I fik?

- Ja. Det var meget jordnært og menneskeligt. Ikke at der er noget galt med at være filosof, men det var bare noget alle kunne forholde sig til. Jeg er en af dem, der har læst meget selv om alt muligt alternativt om at leve i nuet og sådan, men det her kunne alle deltage i.

- Hvordan adskiller vejledningen på højskolen sig fra andre steder?

- Den er mere menneskelig. I folkeskolen handlede det hele om uddannelse. På højskolen handler det mere om, hvem er du og hvad er dine værdier i livet og hvordan vil du tegne dit liv om ti år.

- Var det, det vigtigste du fik med?

- Ja, det, og så det at jeg blev klogere på andre. Med musik handler det meget om at være på, og man skal stille sig op på scenen. Men det var også udfordrende at bo sammen med så mange andre. Hvilke type er jeg? Det finder man ud af, når man er sammen med så mange andre.

At gå en rig og snørklet vej

- Hvordan vil du sige, at vejledningen på skolen har betydning for dit liv nu?

- Lige nu overvejer jeg, hvad jeg skal læse, og jeg tænker meget, at nu er mine venner alle begyndt og jeg skulle vel også i gang. Men der er bare en side af mig, der bare gerne vil det med sangen helt og fuldt. Jeg hører lærernes råd i ørene, hvor de siger, at "du skal bare gøre det, som du virkelig vil. Det gør ikke noget, at det ikke er den sikre vej." Dét har gjort mig meget rigere, når jeg skal gøre et valg, og det bruger jeg selvom jeg ikke lige tænker over det hver gang. Det er der bare. (...) Jeg er blevet mere bevidst om, at jeg skal leve nu. Måske er jeg også på en måde blevet mere forvirret, for jeg kan gøre lige hvad jeg vil. Jeg har fundet ud af, at der er rigtig mange muligheder, og jeg var nok før mere sådan, at jeg troede, at jeg skulle vælge en vej uden snørkler. Nu kan jeg se, at der er mange, der har gået en rigt snørklet vej.

De er mennesker, der er interesseret i dig

Katrine fremhæver, at på højskolen blev hun overrasket over, hvor tæt lærerne lod dem komme på sig. "De var", som hun siger, "mennesker, der var interesseret i dig". Og det betyder rigtig meget for ens lyst til at lære, mener hun. Det betyder noget, at læreren hænger ud i cafeen og bruger en times fritid på en. Det er det, der er karakteristisk for højskolelærere, hævder hun, og det at de har lyst til det og er "åbne og varme". Som hun siger: "Ligegyldigt deres uddannelse var det som om de skulle brænde for det, hvis de ville være på skolen. De var varme og åbne og gav os modspil. Vi var meget ligeværdige. Man kunne diskutere med dem uden at de gjorde sig særlig kloge. De var meget sig selv, og den ene lærer stod for det og den anden for det. De repræsenterede hver deres verdenshjørne..."

Eksistentiel vejledning foregår over lang tid

Ved den eksistentielle vejledning fremhæver hun særlig, at det gjorde hende mere bevidst om de værdier hun har. Hvilke værdier lever hun i hverdagen, og hvilke er blot tænkte værdier og idealer? Den slags refleksioner hjalp timerne i f.eks. livsoplysning med. Hun mener, at den eksistentielle vejledning var en succes, fordi den blev puttet ind i hverdagen på en naturlig måde. Det var noget kontinuerligt, der bl.a. foregik hver fredag og derfor tog lang tid. Men højskolerammerne generelt skabte også en stemning, der var befordrende for at tale om mere eksistentielle ting. - Du kan øve dig til kl. 3 om natten, hvis du har lyst, og der er bare så meget frihed, og det gør jo, at du udfolder alt muligt.

Selvfulgelig var der også regler og så var der samlingspunkter som morgensamling og det var rigtig højskoleagtig. Det kunne f.eks. være nogle salmer, vi sang, eller en lærer, der fortalte om noget han havde tænkt over og som han delte med os. Det kunne være noget med, at vi fik en opgave og skulle stå for morgensamlingen – og det skabte en særlig stemning.

Her får man ikke lov til at være en lille grå mus

Hun fortæller også, at højskolen stiller nogle forventninger til deres elever. Man skal være aktiv og komme på banen med sine meninger. Hvis man bare er en "lille grå mus" bliver man prikket til, fortæller hun. For det går ikke. Man skal ikke bare gå for sig selv. Man skal spille ind med sine meninger.

- Der er jo også en slags konkurrence på skolen, selvom man er gode venner, og man bliver sat på prøve. Men der er gjort meget ud af, at alle er lige, og at det er lige meget, at du kan alt muligt med din stemme – for hvis du bare er dig selv og ikke med i fællesskabet kan du bare ikke noget. I virkeligheden er det helt andre værdier, der er vigtige, og hvis du ikke har fornemmelse for andre, går det ikke. Jeg lærte meget, at man ikke skal lade sin usikkerhed stoppe en – for alle er usikre, og den usikkerhed kan overvindes. Det er mærkeligt, for da jeg var lille, troede jeg, at det ville blive bedre at blive voksen, men sådan er det bare ikke.

At leve i en osteklokke kan være meget frugtbart

Katrine mener, at det er vigtigt, at højskolen også kan få lov til at være en slags osteklokke eller pædagogisk provins. For hvis ikke man oplever at blive lidt isoleret fra den almindelige omverden for en stund, så er der så meget andet – boligpriser, arbejde, uddannelseskvoter, osv. – som man skal forholde sig til. Der er, som hun siger, nok nogle, der har brugt omverden (og alle dens praktiske problemer og "krav" og "nødvendigheder") til at skjule sig i. Men i højskolen bliver der sat fokus på en, du bliver betydelig og det man siger bliver taget i betragtning, når der diskuteres. Du bliver, som hun formulerer det, vigtig fordi der er så få mennesker. I København, hvor hun bor nu, føler hun derimod ikke, at hun har betydning, for det er for stort. Der sker noget med en, når man har været på højskole.

- Vil du sige, at højskoleopholdet er en dannelsesproces?

- Ja, men man ved det bare først bagefter. Når man er der, glemmer man privilegiet at være der, og man kan godt gå og brokke sig lidt. Man tænker jo ikke hver dag "Ih, hvor bliver jeg dannet!" og der sker jo også så meget, mens man er der. Det er først bagefter, at man opdager, hvad der er sket. Man bliver bare mere menneske, fordi der er kommet så meget mere ind i ens historie, mens man er der. Der er sikkert også nogen, som siger, at de ikke har ændret sig så meget, men jeg tror, at alle får noget med på forskellige planer.

Opsummering: Eksistentiel vejledning på Den Rytmske Højskole

- En forudsætning for den gode uddannelses- og erhvervsvejledning er en eksistentiel refleksion og vejledning over, hvem man selv er og hvilke værdier man står for.
- At være under uddannelse er ikke kun knyttet til en bestemt periode i ens liv, men må ses som en del af en livslang eksistentiel udvikling (dannelsesproces), som man altid er undervejs til.
- Visionen bag Den rytmske Højskole og deres form for eksistentiel vejledning knytter sig til sloganet: ”Bevæg dig kun med livets hastighed”. Her understreges vigtigheden af at stoppe op engang imellem og foretage eksistentielle refleksioner for at kunne indhente sig selv og ”have sig selv med i sit eget liv”.
- Umiddelbart banale og konkrete og enkle eksempler og erfaringer fra dagliglivet på højskolen er rigtig gode udgangspunkter for at tale med eleverne om det eksistentielle i tilværelsen. Kostskolelivet fungerer som et reservoir for den slags eksistentielle erfaringer og refleksioner.
- Det eksistentielle handler også om at turde sig svære ting til hinanden såvel som at give anerkendelse og finde positive sider ved hinanden og sig selv. Det kræver både mod og fordrer en vis form for mild og selvironisk humor.
- Man kan ikke opretholde en bruger- og forbrugermindethed på en højskole, hvis man vil give plads til eksistentiel vejledning og samtaler.
- Folkehøjskolerne må først og fremmest se sig selv som en dannelsesinstitution. Folkehøjskolerne tilbyder noget unikt i det danske uddannelseslandskab, som efterlyses også blandt politikere og uddannelsesfolk. Dette unikke knytter sig til den menneskelige og eksistentielle dimension i undervisningen og vejledningen. Denne dimension kan bl.a. ses som en platform for udvikling af kreativitet, ansvar, demokratisk engagement og kritisk selvstændig tænkning.
- Det væsentligste i den eksistentielle vejledning er, at eleverne oplever, at det bliver mødt med varme og interesse og taget alvorligt som mennesker – som de konkrete personer, de er.
- Samlet tilbyder Den rytmske Højskole både en systematisk og uformel vejledningsform. Det gør den for at sikre, at lærerne kommer omkring alle eleverne, hvis eleverne har behov for det.
- På Den rytmske Højskole er der høje krav om ”tid til eleven” også efter undervisning. Det er tilsyneladende ikke noget problem i kraft af den vagtordning og både at organisere højskolen på, som foregår nu. I de tilfælde hvor nogle elever kræver særlig meget opmærksomhed på grund af at de er ’behandlingstrængende’ sendes de videre til psykolog eller socialrådgiver. På Den rytmske Højskole bedriver man ikke behandling eller nogen form for terapi.
- Det er afgørende at have blik og sans for ”det tyste lag” i højskolelivet. Det kræver en indirekte tilgang og et sprog, der ikke matcher med evalueringskulturens sprog eller det empiriske krav om dokumentation. På Den

- rytmiske Højskole knyttes det tyste lag til højskolens grundværdier, der består af en treklang mellem personlig, faglig og fælles udvikling.
- Faglighed og andre fællesskaber uden for højskolen kan sikre at elever og lærere ikke ender i navlepilleri og anden form for selvsving.
 - Igen fremhæves det – nu af elev – at det særlige ved den eksistentielle vejledning er, at lærerne viser personlig interesse og møder eleverne på ligeværdig vis – som mennesker.
 - Det kan også være frugtbart og nødvendigt for dannelsesprocessen og den eksistentielle vejledning, at man som højskole for en stund lukker af og er et frirum fra nyttetænkning og anden pragmatiske gøremål, krav og spørgsmål, som trives uden for højskolens matrikelnummer.

Mens vi venter på bundvendingen – eksistentiel vejledning på Testrup højskole.

”Vi kalder det ”eksistentiel vejledning” for at blive fri for yderligere snak”

Da de tre bliver spurgt, hvordan de på Testrup højskole bedriver ”vejledning”, svarer Gitte, at alle lærerne i princippet er vejledere. For det, der er væsentligt for vejledningen og som er det højskolen særligt kan give, det er netop det alle gode højskolelærere gør. Det, som enhver god højskolelærere ikke kan svare på vejledningsmæssigt, tager Studievalg Øst sig af. Dem har de et vældigt godt samarbejde med, når elever har spørgsmål af mere faktuel karakter.

Da de så bliver spurgt, hvad det så særligt er, de her på højskolen er gode til og gør vejledningsmæssigt, er svaret: ”eksistentiel vejledning”. Men da det så følges op med spørgsmålet: ”Hvad lægger I så i begrebet eksistentiel vejledning, når I bruger det?” så er svaret prompte fra Gitte: ”Jeg lægger intet i det”(og de andre to griner samtykkende). Hvad hun lægger i det, er, som hun siger, en samtale, og at det er eleven, der definerer, hvad de skal snakke om. Muligvis, som hun tilføjer, for heller ikke det kan man være sikker på. Det må situationen vise.

- Jeg kan komme med et eksempel. Lige her forleden dag efter timen, var der en, der spurgte mig, om jeg havde tid til at tale med hende. Det er sådan det fungerer, ikkos! Det havde jeg så. Og nå, men det var fordi det var studievejledningen, og det var i forbindelse med åbent hus, hun [eleven] havde lidt tvivl. Hun vidste ikke rigtig, og der var mange ting, hun ikke vidste – og hun vidste næsten heller ikke, hvad hun skulle sige til mig – men hun vidste i hvert fald ikke lige helt, om hun skulle gå ud og høre noget om etnografi eller måske, hvad hun overhovedet skulle være osv. Og det hele handlede om – og det kom hun selv frem til – at hun er tidligere anoreksi-patient og har svært ved at give sig selv endnu et år, hvor hun ikke går videre eller hun kan mærke, at det kan hun

ikke finde ud af. Og så er min umiddelbare fornemmelse: Jeg skal bare være der som lytter og sige "Okay. Nå. Men så" Jeg skal ikke give hende tilladelse til at holde et år mere. Jeg skal ikke spørge, hvad siger dine forældre i den situation - og jeg gør det heller ikke! Det handler egentligt om, at hun skal have mig til at lytte, så finder hun selv ud af det, i det her tilfælde i hvert fald...

Elin tilføjer, at hun er enig og siger, at det i sådanne situationer handler om, at der er en, som går ind og tager dét alvorligt, som er der.

Da interviewereren reagerer ved at sige: "Altså, som en person? I træder ind i samtalerummet som en person eller som menneske og lytter bare?" – kan Jørgen Carlsen ikke længere sidde stille. Han bryder sig på ingen måde om, at man beskriver og går til det eksistentielle på denne måde. Det eksistentielle er i hans øjne ikke noget, man "gør" og planlægger og "har" samtaler om. Det er snarere noget som "sker", spontant og uforudsigeligt, og som man må blive en del af og bliver en del af, hvis man er der, i situationen og relationen med det andet menneske og med sig selv. Al den tale om det eksistentielle og forskellige vejledningstilgange og metodikker til det, er ham en vederstyggelighed.

Jørgen: - *Når vi har kaldt det eksistentiel vejledning, så er det for at blive fri for yderligere snak! (alle griner) Altså fri for yderligere spørgsmål. Men når løven vil have kød, så vil løven have kød! Men det er rigtignok, som Gitte siger, altså at vi lægger ikke noget som helst metodisk, eller teoretisk eller noget som helst i det. Og i virkeligheden vil jeg sige, at al den her vejledningssnak, den hænger mig langt ud af halsen. Jeg synes, det er en formalisering og en bureaukratisering og en teknokratisering af nogle processer som altid, som den mest naturlige ting, har hørt ind under det og være højskole.*

Gitte: - *Og MÅ høre ind!*

Jørgen: - *Ja. Ikke? For hvis ikke du er tilgængelig for dine elever og du ikke sådan ligesom interesserer dig for dem, hvad enten de har noget sjovt at fortælle dig, eller nogle personlige problemer, eller de står mere med nogle konkrete overvejelser med henblik på uddannelse og sådan noget – hvis du ikke er det, så er du ikke højskolelærer! (...) Så i virkeligheden er det lidt dobbeltkonfekt [dette at tale om 'eksistentiel vejledning'] kan man sige. Og jeg har egentlig højskoleforeningen mistænkt for at søsætte denne her ting [undersøgelsen af den eksistentielle dimension i højskolens erhvervs- og uddannelsesvejledning], for ligesom at please det politiske etablissement. (...) Men der ligger den fornuft i at kalde det 'eksistentiel vejledning', at vi sådan set bare udformulerer noget som under alle omstændigheder ligger som en ingrediens i højskolens virkelighed – at man interesserer sig for de mennesker, man har.*

Gitte tilføjer, at man også må være lidt ydmyg over for dette at være 'vejledende' på det mere faktuelle, tekniske og konkrete plan, der handler om, hvordan man f.eks. søger på nettet efter information, og hvordan uddannelsessystemet er skruet sammen, etc.. Der ved den 'rigtige' uddannelsesvejleder meget mere end de gør. Derfor sender de gerne eleverne videre til Studievalg Øst, som de har et godt samarbejde med, når der er elever, der har sådanne specifikke behov. De har de "spidskompetencer", der skal til, når den slags spørgsmål kommer op. Det er således ikke den konkrete uddannelses- og erhvervsvejledning, som Testrup-folkene er kritiske over for. Det er den formaliserede

iscenesættelse af vejledningen inden for højskolerne i regi af FFD, som de ikke bryder sig om. Især, som Jørgen Carlsen understreger, hvis højskolerne går hen og får særlige 'kontorer' for vejledning med aftalte tider, etc. Man kan, hævder han, ikke på det væsentlige område i højskolevejledningen – altså når det gælder det eksistentielle – institutionaliserer og professionalisere denne vejledningspraksis. Så forarmer og reducerer man noget, som man i bund og grund ikke kan eller skal røre ved ud fra en 'professionel' og teknokratisk tilgang. Som han siger:

- Der er en tendens til at ville regulere og sætte i bås inden for en hel masse ting, som egentlig ville trives bedre i en eller anden form for anarkistisk flukturerende nærvær. Altså jeg nægter at tro, at hvis Elin og Gitte gik fulltime, et helt eller halvt år på et vejledningskursus, at det ville blive bedre, at outputtet ville blive bedre end det er nu.

Det unikke ved højskolevejledningen er undringsfællesskaberne mellem lærere og elever

Når det gælder spørgsmålet om, hvad det så er for et "usynligt men allestedsnærværende "bagtæppe", der er på højskolen, der kan kvalificere den gode højskolevejledning, så peger de gentagende gange på den ydmyghed, der ligger i den Grundtvigske idé om den ligeværdige og levende vekselvirkning, der kan ske i samtalen. Denne ubestemmelige og ligeværdige vekselvirkning er de meget ydmyge over for, siger de. Og den kommer særlig i spil, når lærere og elever mødes i en fælles forundring over det gådefulde liv, vi er en del af. Som Jørgen Carlsen udtrykker det:

- Selvfølgelig er vi som lærere klogere end eleverne i de fag, som vi underviser i. Det er derfor, at vi er lærere, men højskole er jo allermest højskole, når man nærmer sig en pejling af - ja, livsgåden. Ja, altså af livets under, det storslåede i livet. Det kan man glæde sig over eller være taknemmelig over – og alt mulig af den slags, ikke? Og i den henseende, der er det ikke sådan, at vi ikke også kan tage ved lære. På det punkt bliver vi aldrig kloge nok.

Her på Testrup er vi bevist anti-terapeutiske i vores samtaler og vejledning

En udløber af denne ligeværdighedsbetragtning er en udtalt afstandstagen imod enhver form for "terapeutisk befangling af eleverne". Højskolen skal ifølge Testrup-folkene ikke være et sted, der behandler på nogen som helst måde, eller på nogen måde placerer eleverne i rollerne som klienter i forhold til dem som lærere og vejledere. Hvis og når der er tendens til dette også i FFDs regi af vejledningskurser, så tager de afstand fra det. Hvis der så er elever, der har disse mere terapeutiske behov for samtaler, så sendes de videre til kompetente terapeuter og psykologer, på samme måde som eleverne bliver sendt videre til Studievalg Øst, hvis de har mere konkrete informationsbehov vedrørende uddannelses- og erhvervsvalg. Men, som Jørgen Carlsen understreger, "selvfølgelig opfylder vi lovens krav", idet de på fællesmøder ind til flere gange nævner, at eleverne til enhver tid kan gå til enhver af lærerne på Testrup for vejledning, og hvis man ikke rigtig ved, hvem det skal være, så kan de i første omgang gå til Gitte eller Elin. Men i så fald vil vejledningen netop være af ikke-teknisk og ikke-terapeutisk art, og knytte sig til de eksistentielle og

personlige spørgsmål, som også ligger i forlængelse af afsøgningsprocessen og ”det gode valg” i forbindelse med valg af videre studier eller erhverv. Som Gitte udtrykker det:

- Jeg synes faktisk, at det man ofte ser, er, at eleverne har brug for mere end studievejledning. De har brug en mere personlig vejledning. Altså tit er studievejledningen bare en anledning til at komme i samtale med en lærer og snakke om sig selv.

Vi vil ikke måles på noget ”succeskriterium”

Jørgen Carlsen er grundlæggende kritisk overfor selve begrebet ’succeskriterium’, når det gælder såvel vejledningen på højskolen, som højskolelivet som sådan. Skulle man tale om et succeskriterium over for den gode højskolevejledning og højskoleliv, så ville det, som han siger, være, at eleverne her bliver endnu mere opmærksomme på, hvor dyrebart livet er. Men hvordan kan man måle det? spørger han. Han mener grundlæggende, at en højskole er overflødig indtil det modsatte er bevist. Og hvornår er det modsatte bevist? Det ved man aldrig nogensinde, hævder han, fordi det ikke er sikkert, at målbarheden er mulig. Og det er heller ikke sikkert, at en sådan måling er hensigtsmæssig, når det kommer til stykket. Jørgen Carlsen mener, at det danske uddannelsessystem og nu også i stigende grad folkehøjskolerne er blevet udsat for en ”eftersynskultur”. Vi skal hele tiden efterses, og tjekkes og måles. Hvad det dybest set udtrykker er en mistillidskultur, hævder han. Hvad vi i stedet for må kæmpe og tale for i uddannelseslivet og i særdeleshed i de frie kostskoler og højskoleverdenen, er en ”forsynskultur”. Forsynet er knyttet til et håb og til nogle forventninger og en tro på, at det man gør, vil vise sig at blive godt. Man drives snarere af et håb og en tiltro til højskolelivet og til eleverne og lærerne som sådan end af nogle fra starten fastlagte målsætninger og krav om bestemte procedure og regler. Måske ved man, der hvor man står, ikke, hvad der er eller vil blive målet eller vejen, men man har en grundlæggende tillid til, at målet eller vejen vil vise sig – på ganske ubestemmelig vis – hvis blot vi giver os tillidsfuldt hen til livet, og det vi gør, ud fra det vi grundlæggende længes efter og oplever som værdifuldt. Har vi ikke denne grundlæggende tillid og åbenhed over for det uforudsigelige og i bund og grund gådefulde liv, så vil vores liv umærkeligt bliver erstattet af en mistankens eftersyn og evalueringskultur, der reducerer livet til det, vi kan styre og måle.

Og om lidt er kaffen klar!

Selve projektet, at man fra FFD har ville sætte en undersøgelse i gang, der skulle klargøre og beskrive, hvad den eksistentielle vejledning og god højskolevejledning er – hele dette projekt er også ifølge Jørgen Carlsen problematisk. Han kommer med et rammende billede på projektet, når han siger: - (griner) *Jeg føler, at det er ligesom om, at man bliver præsenteret for en motor, der virker, og så begynder man at skille den ad for at se, hvordan det kan være, at den virker.*

Elin og Gitte siger, at de synes, at det egentlig ikke gør noget. Faktisk er en sådan undersøgelse ok. Hvortil Jørgen Carlsen svarer:

- Ja, jo. Men det jeg vil sige. Prøv at tænke på Svantes lykkelige dag, ikke? Det er sådan en dejlig morgensang, og den er fuldstændig antipatetisk. Der er ikke et eneste dyrt ord i

det. Der er ostemad og der er kaffe og der er Nina. Og der er hunde, der er græs og der er bier, og der er en himmel, der er blå, det kan jeg godt forstå. Og så, hvis man bagefter spørger, så er der sådan en eller anden form for fuldstændig overskridende frydefuld fornemmelse af lykke, ikke?

Gitte: - Livet er ikke det værste man har...

Jørgen: Så spørger du [henvendt til intervieweren], er det ostemaden? Eller er det kaffen, eller er det fuglene. Eller er det Nina, Nina måske.(griner)

I hans øjne er det at dokumentere, hvad det særlig unikke er ved højskolelivet eller den eksistentielle vejledning, som at ville udpege præcist og håndfast på, hvad det er i Benny Andersens digt og sang, der giver os denne ubestemmelige stemning af livsglæde. Det kan man ikke. Det udgør en helhed, der ikke lader sig fange ind via en rationel analyse.

Gitte: - Hvis vi begyndte at sige, at nu lukker vi næste boks op, så ved vi ikke, hvorfor vi gør det. Vi ved ikke, hvorfor noget fremstår lige pludselig mere rørende den dag, end det gør en anden dag. Vi ved ikke, hvorfor vejledningen en dag fungerer for en elev, og vi bruger nøjagtig samme vejledning næste dag på en anden elev, men det fungerer sgu ikke. Derfor tror jeg ikke på, at man kan måle eller veje eller "bruge" vejledning – fordi, hvad skal jeg nogensinde sige om to vejledninger, der gør dem ens? Intet, fordi to samtaler...

Jørgen: ... er to forskellige mennesker.

Gitte: - Ja, og kan ikke kopieres og spørgsmålene kan ikke kopieres, fordi det kan være et spørgsmål om et åndedræt, der bliver taget for lidt før, eller en tåre, der løb ned af en kind, du kan ikke læse det, vel? Du skulle have været der, ikk!

Jørgen: - Overordnet kan man sige, at det er trist, at der er kommet dette legitimeringsbehov. Egentlig synes jeg ikke, at vi behøver at legitimere noget som helst af det, der sker her på stedet, fordi den begejstring og den glæde og den oplivethed der er, den kan man jo konstatere. Altså den behøves ikke at legitimeres. Altså, skal man nu til at legitimere glæde også?! Hvorfor skal man det? Det svarer til, at man begynder overfor kunstnere at sige: "Hvorfor maler du som du gør? Hvorfor skriver du den roman der, på den måde, altså vil du legitimere det? Jeg ser faktisk højskolen som institution og højskolelæreren som person som mellemting mellem en kunstner og en faglærer. Man skal selvfølgelig have en faglig dygtighed, ellers er det jo spild af tid i forhold til eleverne, men samtidig har man en slags begejstring eller frihedsrum, ligesom kunstneren, ingen fortæller, hvad man skal gøre eller sige, og hvordan man skal gøre det. Bare man kan få eleverne med på det og hvis ens begejstring altså kan fungere der, så lykkes det.

Spar os for al det "mumbojumbosprog"!

Testrup-folkene er at den mening, at højskolerne sparer samfundet for en masse spildte studieår, hvis man vil tænke sådan. Men sådan bør man efter deres mening ikke tænke. For det handler, hævder de, ikke om, at vi skal effektivisere en hel masse processer og spare en masse ressourcer samfundsøkonomisk, men om, at vi kan skabe noget glæde. At vi kan skabe rum for begejstring. Vi skal som højskolefolk, hævder Jørgen Carlsen, ikke gå over på modstanderens boldbane og begynde at bruge deres merkantile og teknokratiske kompetence- og læringsprog, som sker, når vi begynder at argumentere

for, at eleverne på højskoler bliver mere ”forandringsparate”, ”omstillingsparate”, ”studieeffektive” og at de får større ”sociale kompetencer”. Det er ifølge Jørgen Carlsen et ”mumbojumbo sprog”, der får os væk fra ”det eksistentielle” og vigtige. Højskolerne skal, mener han, ikke indrangeres i den almindelige nyttetænkning.

Hvordan kan du udvikle sig som vejleder?

På dette spørgsmål svarede Gitte, at først og fremmest oplever, at hun mangler mere tid til at tale med eleverne. På højskolen har de så mange arrangementer, der hele tiden opbruger den ”sarte overskudstid”, der kan være og skal til for en dybere samtale. Det kan, som hun siger, tage tid at nå det hele og få vejret og vurderet og tænkt efter endnu engang. Denne mangel på tid og ro, ser hun som den vigtigste udfordring for at kunne blive en bedre vejleder. Hun er helt sikker på, at hun også mangler ”noget pædagogisk”. Men pædagogik i Gittes øjne rimer på håndtering, og det er hun heller ikke så god til, som hun siger med et smil. At snakke derimod er hun virkelig god til, mener hun, men det tager altså tid. Og har eleverne spørgsmål af mere informationsmæssig karakter om uddannelses- og erhvervsmuligheder, testprogrammer, etc., så sender hun straks eleverne videre til Studievalg Østjylland. De er meget, meget klogere derinde, når den gælder den slags spørgsmål, som hun siger.

Tre konkrete eksempler på eksistentiel vejledning

Gitte fortæller om tre konkrete eksempler på vejledning, som hun har gennemført med elever på Testrup højskole og som hun i dag vil betegne som eksistentiel vejledning:

“En elev (20 år) kommer til mig og er meget, meget i tvivl om hun skal starte på Medicin eller forsøge at blive optaget på rytmisk konservatorium. Hun er en meget talentfuld pianist og komponist, og har samtidigt et supergennemsnit fra gymnasiet. Hendes far er læge, og fra ham ved hun hvor stor en rolle en læge kan have for folks liv og helbred. Hun vil gerne at det arbejdsliv hun får i fremtiden kan have en betydning for "verden", for derved får det en stor betydning for hende selv. Modsat ser hun det som værende meget usikkert (økonomisk/kunstnerisk) at satse på en karriere som komponist og musiker/orkesterleder, men begynder at græde blot hun tænker på at hun ikke vil få spillet og øvet så meget medens hun uddanner sig til læge. Hun kan ikke i sit hoved få det til at fungere som andet end et kæmpe deprimerende fravalg. Det er en enten eller.... Og det kan man da tale om er et godt udgangspunkt for en eksistentiel vejledning. For hvad skal man så vælge - endsige vælge fra - når man nu kan det hele...”

“En elev (20 år) kommer og fortæller at hun så gerne vil vente med at påbegynde en uddannelse i minimum et år. Hun har brug for at tage den lidt med ro og ikke arbejde så målrettet. Hun forsøger at tillade sig selv at prioritere et mere lystbetonet liv. Hun forsøger at overbevise mig om at hun har tænkt det hele ordentligt igennem, og taler og taler for sin syge moster og bryder ud i en hjerteskræende gråd til sidst. Hun har en tragisk forhistorie med anoreksi i mange år, og nu øver hun sig i sit nye liv på at

mærke efter hvad hun virkeligt har lyst til og derfor gerne vil. At der skal være en sammenhæng netop der. Men det er virkeligt svært for hende. En daglig kamp. Og den vejledning finder ene og alene sted fordi hun ønsker min "tilladelse" til at give sig selv den fred og ro der hun behøver. Og kan jeg så give hende den tilladelse?..."

"En fyr (24 år) kommer for at blive vejledt i mulighederne indenfor uddannelsessystemet. Ret hurtigt står det klart, at han udmærket ved i hvilken retning han uddannelsesmæssigt ønsker at gå. Men det er noget helt, helt andet han ønsker at tale om. Han vil tale om identitet. Ikke som mange andre: Kan jeg se mig selv som....? Hvad er min identitet? Får jeg en identitet gennem den uddannelse jeg tager eller det arbejde jeg har/får, eller hvad? Men identiteten som mand, og de regler han mente han skulle leve op til, for at anderkende sig selv/føle sig accepteret af andre som mand."

"Det er vores ydmyge håb at sker en bundvending på et eller andet tidspunkt"

Til slut under interviewet med de tre Testrup-folk gled samtalen mere hen på og blev en dialog mellem dem og interviewereren. Intervieweren valgte nemlig at udfordre dem med en række spørgsmål, som bl.a. var: Hvilke *folkeoplysende* udfordringer, ser I for højskolerne og i særdeleshed for Testrup højskole? Er det så at sige nok at skabe 'god højskole' og dermed "kun" at koncentrere sig om eleverne og ikke også engagerer sig i f.eks. den vejledningsfaglige og samfundspolitiske debat om vejledningens egen værdi og rolle i samfundet? Kunne man f.eks. forestille sig, at højskolerne i højere grad var pro-aktive i forhold til vejledningstænkningen i stedet for som nu primært at være re-aktive. Altså, vi giver blot kød til løven, fordi den vil have kød, som Jørgen Carlsen tidligere udtrykte det. Hvorfor ikke også bevæge sig uden for højskole-osteklokke, som venlige sjæle har kaldt det. Er folkeoplysning kun forbeholdt de betalende højskoleelever? Har folkehøjskolerne også til opgave og som ideal at bedrive folkeoplysning *uden for* højskolens matrikelnummer? Kunne f.eks. en folkeoplysende indsats overfor hele det ekspanderende vejledningsområde i det danske uddannelses- og vejledningssystem trænge til en "opkvalificering" og ikke mindst en *dannelse*, som kan hjælpe de såkaldte professionelle vejledere, coaches og mentorer til også at medtænke og give plads for den eksistentielle dimension i deres vejledning?

Første reaktion på denne forsøgte provokation fra interviewerens side, var Gittes tilbagemelding om, at hun i grunden var svært tilfreds med den centralisering af de bedste professionelle vejledningskræfter i de kommunale og regionale ungdomsvejlednings- og Studievalgscentre. Som hun sagde:

- Lad endelig studievejlederne, der ved alt om kvotienter og alt sådan noget, tage sig af det. Hvorfor skulle jeg begynde at interessere mig for det?

- Jamen, pointen kunne jo være, at en studievejleder er en dårlig studievejleder, hvis han kun kan det, du skitserer her. Altså, han har sine informationer og vejledningsteknikker

og IT-portaler, og så får de ellers nøgtern og neutral vejledning. Men er det ikke dårlig studievejledning, hvis det kun bliver til det?

Gitte: - *For nogen er det fint. Der er nogen, der kun efterspørger det!*

- Jo, men når f.eks. studiechef Jakob Lange fra Københavns universitet i et interview i *Højskolebladet* [21. januar 2005, s. 4] udtaler, at livsoplysning er *forudsætningen* for det kvalificerede personlige studievalg. Kunne det så ikke være indgangsreplikken for jer højskoler til at komme på banen og 'livsoplyse' disse ellers mest kompetence- og nytteorienterede uddannelses- og erhvervsvejledere? Hvis I ikke går ud og bedrive den slags udfarende folkeoplysning på vejledningsområdet, er det så ikke det samme som at acceptere den nytte- og effektiviseringstankegang og de politiske rammer, der i dag er det fremherskende i vejledningssystemet? Kunne I ikke være med til at udvide disse rammer, så uddannelses- og erhvervsvejledere mere generelt fik blik for vigtigheden af også en mere personlig og eksistentiel vejledning? Ligger der kort sagt ikke en kulturkamp her?

Jørgen: *Det er jeg fuldstændig enig med dig i. Det er vores ydmyge håb, at der sker en bundvending på et eller andet tidspunkt...*

Jørgen fortæller, at de ikke tror på ideen om at gå ud og virke som en "fortrop". Nej, det er ifølge Jørgen Carlsen bagtroppen, der er interessant. Der er, mener han, alt for mange der ivrer efter at være fortrop og komme med det sidste nye eller være med på de nyeste ting. Men disse temaer og nye tiltag skifter fra sæson til sæson. Bagtroppen er der derimod tyngde i. De bliver hvor de er, eller vælge, lidt tungnemmt måske, som han grinende siger, kun at bevæge sig langsomt og tøvende og undende af sted. Men det at være lidt "tungnemme" vil de – midt i heksejagten efter det "sidste nye" – forbeholde sig retten til.

Jørgen: - *Med bundvending mener jeg, at på et eller andet tidspunkt, så bliver bagtroppen så stor, at bundvendingen indfinder sig - og det ser man jo allerede nu, synes jeg - f.eks. i forhold til universiteterne, hvor protesterne langsomt begyndt at blive ret massive. (...) Jeg tror, at på et eller andet tidspunkt, så går det op for flere og flere, at der er noget grundlæggende galt. "Hvad er det egentlig for noget, der sker her? Hvad er det for et underligt fortolkningssystem, som vi etablerer med evalueringssystemet? Hvor mange tusinde mandetimer bruger de ikke på det? Er det i grunden til gavn for noget? Måske noget, men hvad har man brugt alle de mandstimer til? Til det det egentlig drejer sig om? Til at undervise, til omsorg og pleje eller hvor man nu er henne?*

Jørgen erkender, at de og højskolerne som sådan har meget svært ved at hamle op med det "magtsprog", der bliver talt. Deres strategi har derfor først og fremmest været at foretage en "defensiv inddæmning". Som han siger: "Kan vi ikke i det mindste her få lov til nogenlunde at lave det, som vi gerne vil lave – nemlig god højskole." Og er det ikke, som Gitte tilføje, hvad samfundet også har brug for? Øer eller "breaks", hvor vi kan komme til os selv igen i denne hastighedskultur. I den forstand ønsker de at være pladsholdere for en nødvendig langsomhed og besindelse, hvis vi som borgere og mennesker skal vedblive med at have et "åndsliv" – et stillestående punkt midt i al travlheden og nyttetænkningen. At kaste sit lod ind i tiden kan, mener Jørgen Carlsen også være at skabe god højskole, for eleverne bevæger sig ud i samfundet bagefter og får måske ledende stillinger. Og har de lavet en god højskole, da de var på besøg på Testrup,

så er det deres håb, at det på indirekte og måske langt mere grundlæggende vil kunne få virkninger på samfundet og de holdninger, der kommer til at præge kulturen og samfundslivet.

Vi føler os presset – interview med tre højskoleelever fra Testrup Højskole

Tre elever – Sofie på 20 år, Signe på 19 år og Rune på 23 år – blev også spurgt om den vejledning, de havde oplevet på Testrup højskole. Signe er i tvivl om hun vil søge kvote 1 eller 2 og om hun skal søge ind på Æstetik og kultur på Aarhus Universitet. Men at det er svært at tænke fremtid mens hun er på højskolen, fordi man først og fremmest ønsker at bruge sin energi på at være her på skolen. Sofie vil læse det samme som Signe. Men er i tvivl om hun vil bruge et år mere på at rejse og opleve noget mere for at blive mere erfaren. Rune droppede ud af læreruddannelsen sidste år, fordi ”det bare ikke var ham”. Han anede ikke hvad han ville, men opdagede højskolemuligheden. Efter at have talt med Gitte fandt han ud af, at han skulle ”noget med mennesker”. Rune vil nu søge ind på CBS (Copenhagen Business School og læse cand.merc med filosofi som sidefag. I første interviewrunde fortæller de to piger, at de føler sig presset af udmeldingerne fra Regeringen om, at man som ung hurtigst muligt skal få sig en uddannelse eller et arbejde. Sofie: Det føles som en trussel, at der ændres regler. Det er som om at man skal gå i gang nu, ellers kommer man slet ikke i gang.

Rune siger, at han er ligeglad med, at regeringen presser på. Han vil bare gerne finde det rigtige for ham. Han betragter sabbatåret før højskolen og selve højskoleopholdet som en god investering og udvikling for ham.

Højskolen er en slags katalysator

Alle er enige om, at det at tage et sabbatår som f.eks. højskole – et godt, fordi man lærer noget og får erfaringer og bliver mere moden. Selv føler de sig endnu ikke klar eller modne til at læse på universitetet. På spørgsmålet: ”Hvordan ved man, at man er klar til at læse?” svarer Signe: ”Man skal være mere klar over sig selv”. Rune: ”Man skal vide, hvem man er, og hvad man har lyst til.” Pigerne siger, at man finder sig selv på en anden måde ved at gå på højskole end hvis man går hjemme. Mødet med de mange forskellige mennesker og fagene og de mange aktiviteter og oplevelser, hjælper dem til at finde ud af hvem de er.

Rune: - *Jeg manglede at blive presset til noget, da jeg var hjemme. Der sker ingen udvikling, når man bare går for sig selv. Arbejde er ikke nok. Her får skolen mig til at gå i en retning, jeg nok på en måde havde i mig i forvejen. Skolen er en slags katalysator. Jeg presses her via filosofi, bøger og lærerne. Eleverne presser også én. Man bliver presset i en retning uden at det er de andre, der styrer. Min egen retning er blevet mere klar.*

Sofie: - *I gymnasiet var der så mange forskellige holdninger. (...) Her er plads til at være afslappet og her kræves ikke så meget som i gymnasiet, fordi man ikke skal til eksamen.*

Man behøver ikke at gøre opmærksom på sig selv. Man kan nyde et foredrag uden at markere sig og vise mening og holdning. Her kan man stille og roligt skabe sig mening for sig selv uden at skulle markere.

På hvilken måde har I oplevet vejledningen?

Pigerne fortæller at de fik vejledning af Elin og at ”*de sad bare i sofaen og det var rigtig hyggeligt*”. Elin lyttede, fortæller de, til hvad de selv ville og følte og Elin spurgte ind så de selv fandt svarene.

Signe: - *Hun ville vide, hvordan vi selv havde det, og hun sagde ikke, hvad der var bedst. Hun spurgte ind, så jeg kunne se, hvad jeg ville. Hun vejledte ikke som man ellers oplever vejledere gør [i folkeskolen og på gymnasiet]. Hun lod mig selv finde mine svar. (...) Det vigtigste var, at hun mærkede, hvordan vi havde det...*

Sofie: - *Jeg husker Smily-skemaer, osv. fra folkeskolen og gymnasiet, og skemaer med spørgsmål, om man laver lektier osv. Det får man jo ikke rigtig noget ud af.*

Rune: - *Jeg følte mig ikke som en elev, men som en, der havde en snak med Gitte. En rigtig person som ikke bare var studievejleder. Vi talte, Gitte og jeg, om hvad jeg skal i fremtiden. Ingen foldere og ingen notater, ingen studievejledningsting eller kontor. (...) Vi fik en rigtig snak uden at føle, at det var vejledning.*

- Hvorfor er det så vejledning?

Rune: - *Det er bare vel en anden måde, fordi man ikke bare får foldere. Man føler det er personligt. Det her var personligt!*

Pigerne: *Hun [Elin] får os til at tænke selv og ikke bare gøre, som regeringen vil have os til. Og det er vejledning, fordi vi fandt frem til noget. (...) Det er vores liv og fremtid og vejledere er vigtige, fordi man lytter til dem. Man taler med dem og med sine forældre, og man stoler på dem, og det de siger. Elin kunne mærke, hvordan vi havde det. Det bliver upersonligt, når man ikke kender dem, fordi de siger, du kan gøre det og skal gøre det.*

Det er et gennemgående træk i deres beskrivelser af vejledningssituationerne de havde med Elin og Gitte, at de oplevede at de var ”tilstede”, nærværende og åbne. At de tog dem alvorligt og som frem som de mennesker eller personligheder de nu er. Og at der var tid og en stor interesse fra deres side, samt en tillid til at de altid havde tid til at lytte og ”være der”. ”*De ser os*”, som de på skift sagde, ”*som mennesker, der ikke bare er arbejdskraft og de ser os som vi er nu, og hvad der er godt for os.*” ”*De ser os uden karakterer og ser os som os.*” ”*Det er nok højskoleånden, som de arbejder ud fra og med.*” ”*Det er ikke noget, de tænker over, for der må være en grund til de er her. De kan lide det, og de synes det er fedt, at der er elever, der vil fortælle dem noget. Man føler ikke ”Rune Åh nej, nu kommer igen!”*. De tager imod én med åbne arme og glimt i øjet.”

Rune: ”- *Hun [Gitte] var til stede og brændte på en måde for at finde ud af, hvad jeg ville, og det var lige meget, hvad det skulle være. Hun gjorde meget ud af at finde ud af, hvad der var det rigtige for mig.*

Pigernes opsummering: - *Det er rigtig vigtigt, at vi blev mødt som Signe og Sofie med hver vores historie, selvom vi vil det samme. Her er vi dem, vi er, og ikke bare en tilfældig fra 3.g. Elin vidste lige, hvordan det var at være os. Vi var os selv og blev mødt*

som os selv og ikke bare som teenagere, der var forvirrede. Hun var ikke smart, og ville gerne hjælpe os. Hun fortalte også om sit eget liv, og det var rart, fordi det gjorde det mere personligt. Det blev en samtale og ikke bare en vejledning. Det er godt, når en vejleder giver lidt af sit eget liv og deler sine erfaringer. Normalt er vejledning kvoter og snit, frister og på en helt anden måde. Det er nogle helt andre ord, man normalt bruger i vejledningen end her på højskolen. Her møder de os, fordi de kan lide os, og de kan lide deres arbejde. Men sådan skulle det også være i folkeskolen og i gymnasiet. I gymnasiet har vi aldrig talt om, hvad det vil sige at være menneske, og hvad der er vigtigt eksistentielt. Det har altid kun været praktiske ting, og noget man selv kunne have fundet, ren faktaviden. "Uddannelseskaravanen" var ok, fordi man kunne tale med folk fra forskellige uddannelser. Men nogle gange var det lidt mærkeligt, fordi det var lige som reklame for Mærsk, Falck og flyselskaber...

"Det var, som om de havde en slags kærlighed til det, de gjorde..."

Lidt over et halvt år senere møder interviewer to af Testrup-eleverne - Signe og Rune. De interviewes hver for sig og på forskellige tidspunkter. Hverken Signe eller Rune har endnu valgt et studie. Signe, der oprindeligt ville søge ind på Kultur og Æstetik på Aarhus Universitet, har endnu ikke helt besluttet sig for hvilket studie, men til næste sommer vil hun begynde at læse. Rune, der ville søge ind på CBS, har endnu for lavt gennemsnit og vil til næste år søge ind via kvote 2.

De tænker begge tilbage på tiden på Testrup højskole, som en meget god og lærerig tid. Igen bliver de spurgt, hvad de opfatter som "det eksistentielle" ved den vejledning, som de oplevede på Testrup højskole. Signe svarer:

- Måske var det det, at det var en selv, der blev sat i centrum og ikke fremtiden. Det er svært at sige. Elin tænkte først og fremmest på mig som person og ikke så meget på uddannelse og fremtid. Hun stillede ikke standardspørgsmålene som vejledere ellers hele tiden gør.

Signe fremhæver også den ro, tillid og tiltro der var til, at de nok skulle klare sig og foretage det rette valg for dem, når tid var. De skulle ikke hele tiden bevise noget.

- I dag er jeg blevet bedre til at tage beslutninger, og jeg tror, at tiden viser sig at være vigtig i den forbindelse. Elin var god til at give oplevelsen af, at det var ok, at det tager tid at beslutte sig.

Rune fremhæver særligt, at det eksistentielle knytter sig til "at jeg blev mødt som menneske, det gjorde jeg og jeg følte ikke, at jeg bare var en i systemet." Da interviewer spørger: "Når du ser tilbage, mener du så, at højskolen kunne gøre deres vejledning bedre?" Rune svarer:

- Nej, men jeg tror, at andre skoler kunne lære noget af højskolens måde at gøre det på. Der skulle være mere tid og mere åbenhed. I gymnasiet oplevede jeg, at vejlederne var usynlige – ikke at jeg husker det som tvang, men det var bare lagt op som om, at man meget pludselig skulle have vejledning, og dengang følte jeg ikke, at jeg havde part i det.

- Hvad tror du, at højskolen og vejlederne gjorde for at skabe det særlige eksistentielle rum?

- Jeg tror, at det, at de mødte os som ligeværdige mennesker, var vigtigt. De var på en måde autentiske uden at være autoriteter og deres personlighed betød også rigtig meget. Jeg ved ikke, om de brugte nogle værktøjer – måske det med ”Hvor tror du, at du er om ti år?”. Det var mere det med, at jeg er også et menneske, og at jeg vil gerne hjælpe dig. De var professionelle uden at være for professionelle. Det var, som om de havde en slags kærlighed til det, de gjorde – og så var de ikke bedreviddende!

Opsummering: Eksistentiel vejledning på Testrup højskole

- Enhver god højskolelærer er i princippet også en god højskolevejleder. Det som enhver god højskolelærer ikke kan svare på, tager Studievalg Østjylland sig af.
- På Testrup højskole lægger de principielt ikke noget som helst i begrebet ’eksistentiel vejledning’. Det er ganske enkelt en ubestemmelig og uregerlig samtale, som sker i mødet med den konkrete unikke elev. Og det er i sidste instans denne unikke elev og lærer/vejleder, der sammen er bestemmende for, hvordan samtalen bliver og hvorhen den går. Enhver samtale er lige så forskellige som mennesker er.
- Det handler ifølge Testrup-folkene grundlæggende om at være der som menneske og person og tage det alvorligt, som *er* der.
- Men det eksistentielle er ikke noget, man ”gør” eller kan planlægge og have samtaler om. Der er snarere noget, en levende erfaring og tilstedeværelse, man taler ud af. Det er noget, som sker spontant og uforudsigeligt. At tale om særlige vejledningstilgange og metoder i eller til det eksistentielle er dybt problematisk og kan let føre på afveje.
- Med dette FFD-projekt om eksistentiel vejledning er der, mener de, en fare for en yderligere formalisering, bureaukratisering og teknokratisering af nogle i bund og grund levende og uberegnelige hændelser og processer, der som en naturlighed hører til under det at være højskole. Har FFD søsat dette projekt for at please det politiske etablissement?
- FFDs vejledningskurser mener de ikke kan gøre nogle bedre til at udføre god *højskolevejledning*. Tværtimod mener de, at de kan på højskolelærere på afveje i forhold til, hvad der er essentielt i den eksistentielle vejledning.
- De har stort gavn af og respekt for det arbejde som Studievalg Østjylland udfører og de er glade for den ”arbejdsdeling” de har imellem Testrup højskole og dem.
- Det er den ligeværdige og levende vekselvirkning, der er det essentielle i den gode højskolevejledningssamtale. Indholdet i denne samtale vil oftest være af mere eksistentiel karakter og være drevet af en grundlæggende fælles undren over det gådefulde liv, vi alle er en del af.
- Der tages på Testrup kraftigt afstand over for enhver terapeutisk og psykologiserende vejlednings- og samtaleform. *Hvis* der er elever med behandlingsbehov, sendes de videre til professionelle psykologer eller anden behandlingssystem.

- Der tages ligeledes kraftigt afstand fra evalueringstilgangen ("eftersynskulturen"), som vil måle og basere højskolen ud fra klare "succeskriterier". Man kan ikke via de gængse evalueringemetoder "måle" graden af f.eks. livsglæde eller den opmærksomhed som elever og lærere måtte have over for, hvor dyrebart livet som sådan er. En sådan eftersynskultur er ødelæggende for tilliden til og samværet på højskolerne.
- Der burde ikke være nogen grund til at skulle dokumentere og legitimere højskolernes og højskolevejledningens eksistensberettigelse. Ligeså lidt som man behøver at legitimere og dokumentere, hvorfor vi har og skal have glæde i livet. Eller hvorfor vi skaber kunst, leger, elsker, etc. Det er en værdi i sig selv – og er knyttet til dette at være menneske.
- I princippet sparer højskolerne samfundet for en masse spildte studieår. Gennem højskolerne modnes og kvalificeres det personlige valg – elevens "beslutningskompetence". Men sådan bør man ifølge Testrup-folkene ikke argumentere. For så er man allerede som udgangspunkt indvævet i det effektiviseringsparadigme og det teknokratiske og nytteorienterede sprog, som det er styret af.
- God vejledning sker, når der er ro, opmærksomhed, nærvær, en lytten og en interesserethed til stede i rummet og i relationen mellem vejlederen og eleven samt når vejlederen også bringer sig personligt på banen som menneske og møder den anden som et sådant.
- I dag er højskolerne og folkeoplysningen nødt til at foretage defensive inddæmninger for at beskytte sig mod "magtens sprog" og den teknokratisering, det fører med sig for blot at få lov til at lave god højskole. Ud ad farende folkeoplysning og strategier for at 'livsoplyse' de gymnasiale og professionelle vejledere er ikke øverst på dagsorden på Testrup højskole.
- De interviewede elever på Testrup højskole udtaler, at de føler sig presset af staten til at skynde sig videre i uddannelsessystemet.
- Eleverne er enige om, at et sabbatår på f.eks. en højskole kan være en god modningsproces og vigtig ting at gøre – ikke blot for at kvalificere uddannelsesvalget men primært for at finde sig selv og blive mere klar over, hvilket særligt menneske man er, og hvilke værdier, lidenskaber og interesser, som man er levende optaget af.